

Mojn Moin

mindretalsbørn i grænselandet

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

Grænseforeningen

Peder Skrams Gade 5, 2. sal
1054 København K

Udgivet i samarbejde med

Flensborg Avis
Der Nordschleswiger

Design

Prik

Tryk

Toptryk, Gråsten

ISBN: 978-87-87238-07-6

EAN: 9788787238076

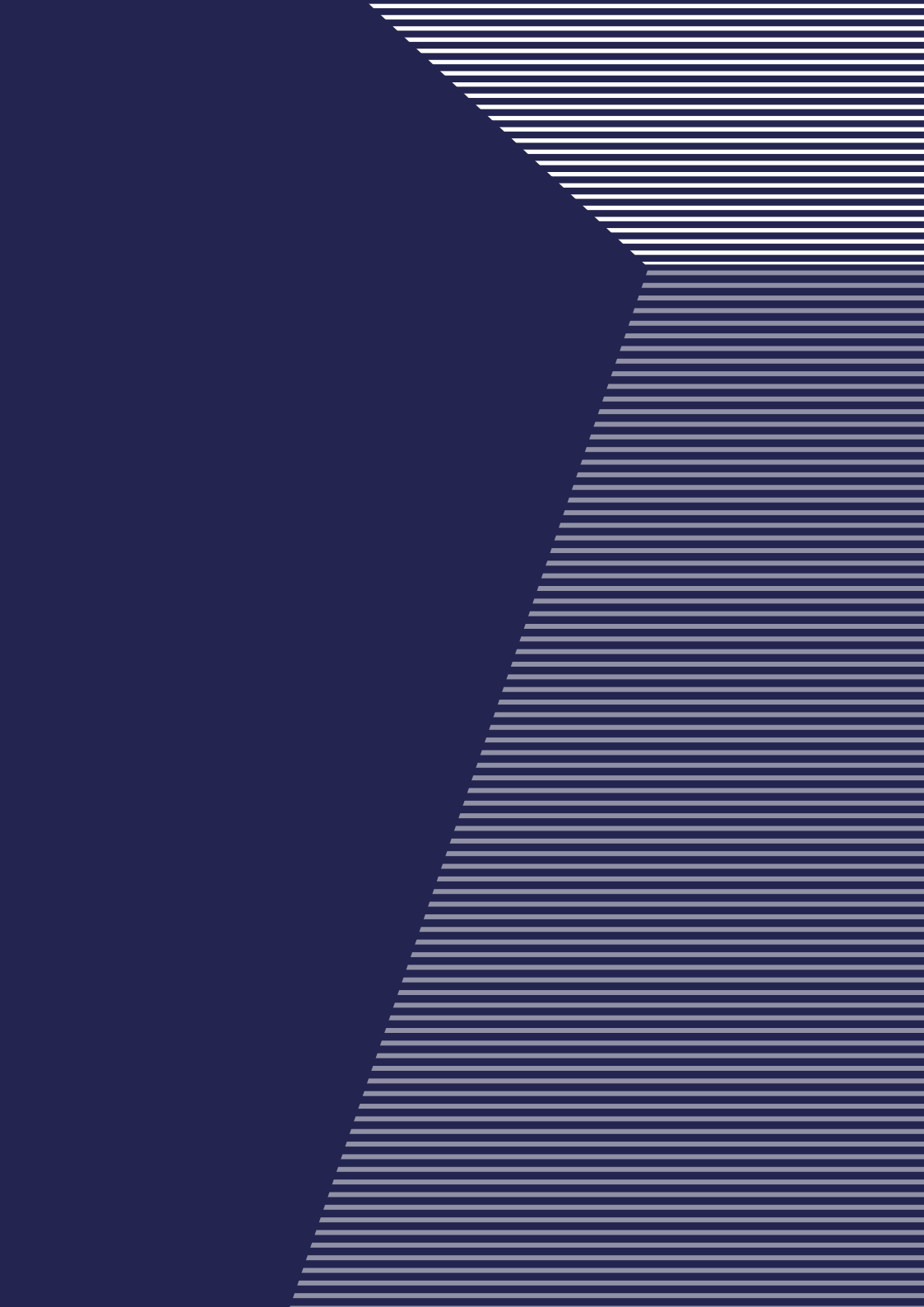
Redaktion og forfattere

Per Oetzmann
Gunvor Vestergaard

Find mere inspiration,
opgaver, gloselister m.m.
på www.graenseforeningen.dk

Billeder og illustrationer

Grænseforeningen
Lars Salomonsen
Karin Riggelsen
Kim Schmidt
Niels Poulsen
iStock
Colourbox

Indhold

- 6 Kære læser
- 8 Grænselandet
- 14 Hvorfor flytter grænser sig?
- 20 Pigen i den grå kappe
- 30 Mindretal
- 32 En følelse af mindretal
- 35 Di hiimlike stråke
- 38 Noget for noget

48 Er du dansk eller tysk

54 Med navnet følger forventninger

57 To sprog en tanke

58 Syng med

63 Om at være både og

70 Hverdagsliv i Nordslesvig

79 Poetry slam

82 Fra Danmark til Tyskland

86 Flensborg – en dansk by i Tyskland

92 Traditioner

120 En god blanding

Kære læser...

Velkommen til Mojn-Moin, et undervisningsmateriale om mindretalsbørn i det dansk-tyske grænseland. Mojn eller Moin er en hilsen, som flittigt bruges i grænselandet. I Sønderjylland bruges det oftest i stedet for at sige farvel, hvorimod man på tysk side bruger det som en hilsen på lige fod med hej eller god 'dag. Selvom det staves en smule anderledes nord og syd for grænsen, så udtales det ens. Mojn og Moin er meget lokale hilsener. Man skal ikke bevæge sig meget nord for Kongeåen eller syd for Hamborg, før hilsenen forsvinder fra det almindelig sprogbrug.

Hæftet indeholder artikler, historiske fortællinger og spændende noveller om, hvordan det daglige liv er for børn og unge fra mindretallene i det dansk-tyske grænseland.

Titlen skal rette fokus mod det område hele hæftet handler om og samtidigt give udtryk for, at man på

nær små detaljer slet ikke er så forskellige nord og syd for grænsen.

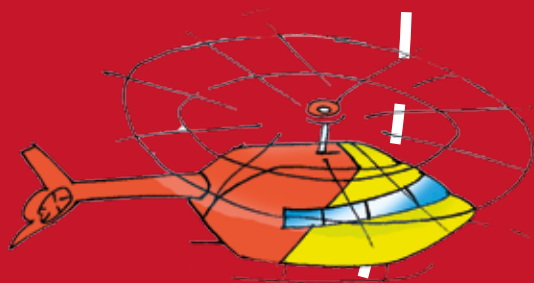
Med Mojn, Moin er ønsket at vise, at vi har mange ting til fælles på tværs af grænsen, og at mindretallene er med til at bygge bro mellem det danske og det tyske. Grænsen er ikke en tynd linje, men et rum, hvor dansk og tysk bevæger sig mellem hinanden, og hvor man kan være fælles og forskellige på samme tid.

Afsluttende vil jeg benytte lejligheden, til at takke mindretalsaviserne Flensborg Avis og Der Nordschleswiger for et godt samarbejde.

Jeg håber, at arbejdet med hæftet vil blive både spændende og lærerigt. Rigtig god fornøjelse og Mojn-Moin!

*Knud-Erik Therkelsen
Generalsekretær for
Grænseforeningen*

Grænselandet

Vi skal en tur til grænselandet. Men hvad er et grænseland egentlig for noget, og hvilket grænseland taler vi om?

Et grænseland er et område, som er placeret op ad en grænse mellem to lande. Der findes ikke nogen fast definition på, hvor stort eller småt et grænseland er, eller hvor langt det rækker ind i de to lande. Det grænseland, vi skal høre en masse om i dette hæfte, ligger mellem Danmark og Tyskland. Vi kalder det det dansk-tyske grænseland. Et grænseland, hvor grænsen de seneste 100 år har ligget samme sted, men som tidligere gav anledning til mange krige.

I og jeres forældre har altid kun oplevet grænsen mellem Danmark og Tyskland dér, hvor den ligger i dag. Men grænsen har ikke altid været placeret samme sted. Grænsen er i historiens løb blevet flyttet frem og tilbage flere gange, indtil den for 100 år siden fik den placering, den har i dag.

Tilbage i 1864 var Danmark faktisk en del større, end det er i dag. Danmark bestod i grove træk af de landsdele, som vi kender, nemlig Jylland, Fyn, Sjælland og øerne. Men dertil kom hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg, der samtidig var medlemmer af Det Tyske Forbund. Også Grønland, Færøerne og Island var en del af Danmark.

I 1864 udbrød der krig mellem Danmark og Preussen/Østrig. Tyskland så dengang ikke ud, som det gør i dag, men var opdelt i mange små stater. Danmark kom i krig mod to af de tyske lande, Preussen og Østrig. Krigen varede ikke særlig længe og blev faktisk afgjort ved nogle enkelte slag.

Det sagnomspundne forsvarsværk Dannevirke, som i dag ligger i Tyskland, blev den 5. februar 1864 opgivet uden kamp, og den danske hær trak sig i nattens mulm og mørke tilbage til Dybbøl. Dybbøl blev belejret af preusserne frem til slaget den 18. april 1864. Den 18. april klokken 10 om formiddagen angreb de preussiske tropper Dybbøl Skanse. Og allerede klokken 14 blev de sidste danske soldater nødt til at forlade skanserne og flygte til Als. Efter slaget ved Dybbøl mødtes Danmark og Preussen til fredsforhandlinger i London, men da parterne ikke kunne blive enige, fortsatte krigen, og den 29. juni

Billedet viser en af de mange plakater, som skulle få folk til at stemme dansk ved folkeafstemningen.

Billedet viser en af de mange plakater, som skulle få folk til at stemme tysk ved folkeafstemningen.

1864 indtog preusserne Als. Det endte med, at Danmark pludselig var blevet meget mindre, og at grænsen mellem Danmark og Tyskland kom til at ligge ved Kongeåen.

54 år senere, i 1918, havde Tyskland tabt 1. Verdenskrig, og grænsen blev ændret på ny. Denne gang var det hverken konger eller politikere, som skulle bestemme, men folket. Den 10. februar og den 14. marts 1920 blev der afholdt folkeafstemninger i grænselandet, hvor folk skulle vælge mellem Danmark og Tyskland. Slesvig blev delt, og Nordslesvig, som er det, vi i dag kalder Sønderjylland, blev en del af Danmark, og Sydslesvig blev en del af Tyskland. Det var dog ikke alle, som var lige begejstrede for afstemningens resultat. Godt nok havde flertallet vundet, men tilbage stod en stor gruppe på hver side af grænsen, som havde stemt på et andet resultat. Det er derfor, der i dag findes nationale mindretal både nord og syd for grænsen. Det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Nordslesvig, Sønderjylland.

Op til afstemningerne blev der produceret mange valgplakater. Plakaterne skulle få folk til at stemme dansk eller tysk. Mange af plakaterne var på tysk, da ikke alle dansksindede kunne tale dansk.

Hvorfor flytter grænser sig

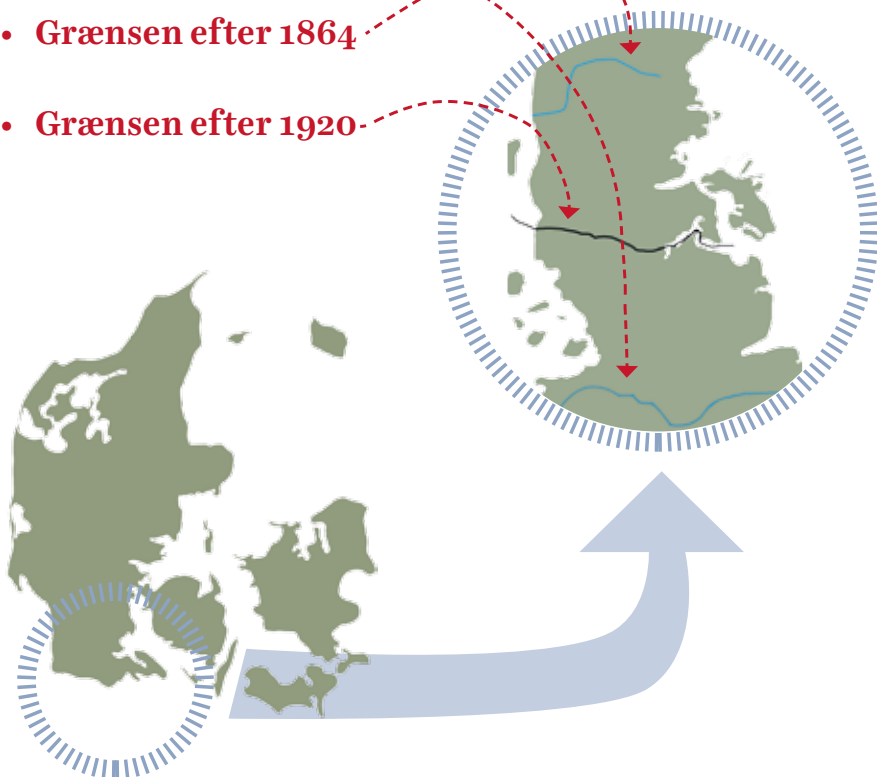

Der kan være mange grunde til, at grænser mellem to eller flere lande forandrer sig. I historiens løb, er det de færreste lande, som ikke har oplevet, at deres grænser har forandret sig. Grænser er ofte blevet forskudt eller flyttet på grund af krige. Tidligere var det meget vigtigt for Europas lande at være så store som muligt. Derfor var landene ofte i krig med deres naboer. Danmark har for eksempel gennem tiden ofte været i krig med både Tyskland og Sverige. Konger og adelsmænd blev ofte målt på, hvor gode de var til at føre krig og til at gøre netop deres land større og mere magtfuldt.

En anden grund til at grænser flyttes kan også være, at ét land er i besiddelse af noget, som et andet land gerne vil have i sin besiddelse. Det kan f.eks. være råstoffer som olie og træ eller strategisk vigtige steder som havne og lignende. Men da de færreste

lande afleverer deres ejendomme frivilligt, kunne det føre til kamphandlinger og krig. Tiderne i Danmark har ikke altid været så rolige, som de er i dag. Rent faktisk har der i langt det meste af den tid, Danmark har bestået, været krig og konflikter med andre lande. Grænsen mellem Danmark og Tyskland har også bevæget sig en del i tidens løb. De tre vigtigste ændringer har været:

- **Grænsen før 1864**
- **Grænsen efter 1864**
- **Grænsen efter 1920**

Grænsen før 1864

Op til den 2. Slesvigske Krig, der varede fra 1848 til 1850, havde Kongeriget Danmark altid haft grænse ved Kongeåen. Syd herfor lå to hertugdømmer, Slesvig og Holsten, som den danske konge var hertug over. Så på en måde var de to hertugdømmer en del af Danmark, og grænsen til de tyske lande gik ved Altona/Elben.

Grænsen efter 1864

I 1864 tabte Danmark hertugdømmerne til Preussen, og grænsen mellem Danmark og Tyskland kom til at ligge ved Kongeåen.

Grænsen efter 1920

Da Tyskland havde tabt 1. Verdenskrig, skulle grænserne drages på ny. Denne gang efter en folkeafstemning. Resultatet blev, at hertugdømmet Slesvig blev delt. Det betød, at Nordslesvig, det område der i dag kaldes Sønderjylland, hvor et flertal havde stemt dansk, blev en del af Danmark, og Sydslesvig (og Flensborg), hvor et flertal havde stemt tysk, blev en del af Tyskland.

Pigen i den grå kappe

◦ *Fortalt og illustreret af Tove Krebs Lange*

“Vil du høre om genfærdet?”

Herman rystede på hovedet. “Jeg tror ikke på spøgelser, Dorete. Du kan godt spare dig ulejligheden ...”

De to søskende sad i bedsteforældrenes mørke stue. Familien var ankommet med båden til Flensborg i går, fordi deres far skulle stemme her, hvor han var født.

“Den 14. marts 1920. En skæbnesvanger dag,” havde deres bedstefar sagt, da de gik fra havnen op ad byens stejle gader. Husmurene var klistret til med valgplakater, og folk havde hængt danske eller slesvigske flag ud af vinduerne for at vise, om de stemte dansk eller tysk.

“I morgen afgøres det, om vi igen kommer hjem til Danmark!” Bedstefarens øjne blev blanke.

Her til aften var forældrene taget med bedsteforældrene til et møde med andre dansksindede. Dorete

og Herman var alene hjemme i den store villa. Herman brød sig ikke om huset. Her var alt for mange store, mørke rum. Haven stødte op til den gamle kirkegård, hvor blæsten bøjede grenene på de høje træer, så det lignede arme, der rakte ud efter noget. Det lød som om nogen kastede grus mod vinduerne, når regnen slog mod ruden.

“Du tør måske ikke høre om den grå pige?”

Dorete var to år ældre end Herman. Selv om hun var konfirmeret og næsten voksen, elskede hun stadig at skræmme sin lillebror.

“Det tør jeg i hvert fald.” Herman mærkede uroen komme krybende.

“Det er bedstefar, der har fortalt historien, så den er sand,” sagde Dorete og satte sig over i sofaen ved siden af ham. “I gamle dage, under krigen i 1864, boede der en ung pige her i huset. Hun var forlovet med en dansk soldat, som var med i krigen ...”

“Jeg tror ikke, huset her var bygget i 1864,” indvendte Herman.

“Men så boede hun i huset, der lå her før. Hvis du afbryder, fortæller jeg ikke videre.”

Herman tav og trak benene op under sig i sofaen.

“Soldaten og pigen skrev til hinanden, så tit de kunne. Men en dag kom der ikke flere breve fra ham. Han var faldet i krigen og blev begravet på slagmarken.

Pigen blev så ulykkelig over, at hendes kæreste ikke fik et gravsted ...”

“Var hun ikke mere ulykkelig over, at han var død, end at han ikke fik et gravsted?”

Dorete sukkede. “Vil du høre, eller vil du ikke høre? Altså: Pigens sørgede så meget, at hun druknede sig i havnen. Man fandt hende aldrig.”

“Hvis man ikke fandt hende, hvordan ved man så, at hun druknede?”

“Det var vinter, og fjorden var frosset til, og nogen så hende gå ud på isen. Længere og længere ud ...” Dorettes stemme sank til en hvisken: “Og nu vandrer hun hvileløst rundt på kirkegården nat efter nat, for at lede efter et gravsted til sin forlovede, mens hun kalder på ham.”

Hun lukkede øjnene, strakte begge arme ud mod sin bror, og råbte så: “Herman! Herman!”

Han for sammen og skreg.

Dorete lo: “Nå, så blev du alligevel bange!”

“Vel gjorde jeg ej.” Herman blev rød i kinderne af ærgrelse.

“Lad være med at være sur. Det var bare for sjov,” sagde Dorete. “Kom, vi går ud i køkkenet og smører nogle syltetøjsmadder.”

De fandt en krukke smør i spisekammeret og skar et par skiver af det hjemmebagte brød, som deres bedste-

mor kaldte for hvedeka'ch, selv om det ikke havde meget med kage at gøre.

“Der er ikke mere syltetøj.” Herman løftede låget på den blomstrede porcelænskrukke.

“Bedste har mere i kælderen,” sagde Dorete.

“Henter du noget?” Herman smurte et tykt lag smør på brødet.

“Hvorfor mig?”

“Det var dig, der ville have syltetøjsmadder,” sagde Herman. “Men du tør måske ikke gå derned?”

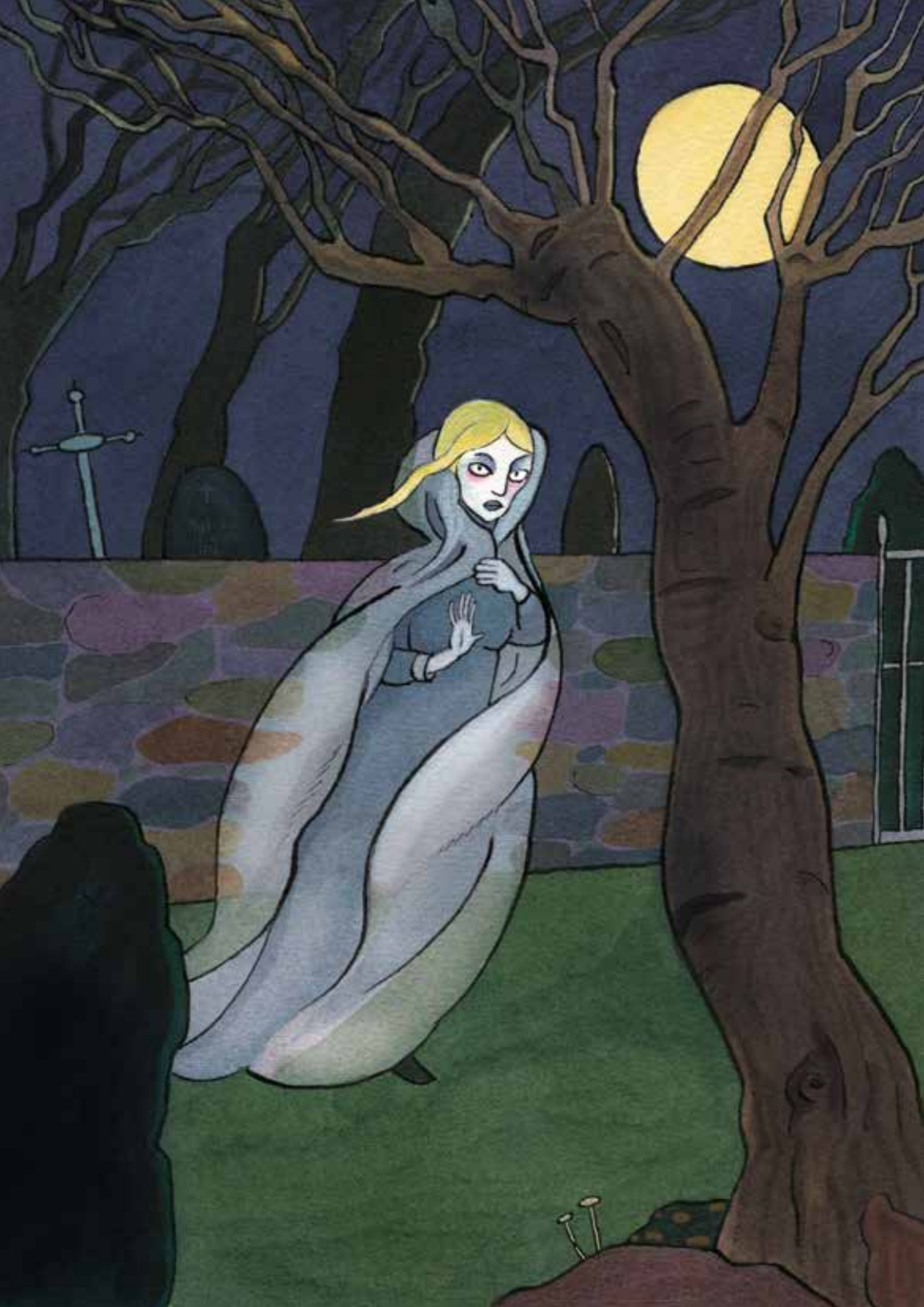
Uden at svare gik Dorete hen mod kældertrappen. Hendes lange fletning slog mod døren, da hun vendte sig mod Herman: “Du vover på at lukke døren, mens jeg er dernede!”

“Jeg sværger!” Han lagde hånden mod sit hjerte, og Dorete forsvandt ned ad trappen. Herman hørte hende rumstere med syltetøjskrukkerne i kælder-rummet. Et øjeblik efter var hun igen på vej op. Så standsede lyden af hendes trin.

“Herman.” Dorettes stemme lød mærkelig svag.
“Herman!”

Et kort øjeblik tænkte han på, om hun igen var ude på at skræmme ham.

Men så løb han hen til kælderdøren. Halvvejs nede ad trappen, ved kældervinduet ud mod haven, stod Dorete og stirrede ud i mørket. Hendes ansigt var

kridhvidt, og hun knugede den grå syltetøjskrukke ind til sig.

“Hvad er der Dorete? Sig noget!” Herman sprang ned ad trappen.

“Dér!” hviskede hun og nikkede ud mod haven.

Herman så det ganske tydeligt. Ude i den mørke have gik en ung pige i en grå kappe. Lyset fra køkkenvinduet faldt på hendes lyse hår, der var samlet med et spænde i nakken. Hun bevægede læberne, som om hun sang eller talte med nogen. Med ét vendte hun sit blege ansigt mod dem og løftede hånden til en hilsen. Så forsvandt hun over på kirkegården.

Herman greb Doretes hånd, trak hende op i køkkenet og knaldede døren i. Hans ben rystede, og hjertet hamrede i brystet.

Dorete sank ned på en stol og jamrede stille:

“Hvad var det, vi så?”

Den grå pige, tænkte han.

De sad lidt uden at sige noget.

“Jeg kan ikke spise noget,” sagde Dorete så og stillede maden væk. “Hvis du vil, kan du sove inde på mit værelse.”

“Spøgelser gør ikke noget,” sagde Herman.

“De findes ikke!” sagde hans søster.

De lå vågne i lang tid og lyttede til blæsten. Langt om længe faldt de i søvn og hørte ikke forældrene og bedsteforældrene komme hjem.

Næste morgen var Herman i tvivl om, det hele var noget, han havde drømt. Men i køkkenet stod deres bedstemor og øste syltetøj op fra lerkrukken.

“Det var sødt af jer at hente syltetøj i kælderen,” sagde hun. “Mine gamle knæ bryder sig ikke om trapper.”

“Tror du på spøgelser, Bedste?” spurgte Herman. Dorete, der var kommet ud i køkkenet, sendte ham et advarende blik.

“Der er mere mellem himmel og jord,” sagde bedstemoren.

“Vi så en grå pige i haven i aftes,” røg det ud af ham.

“Åh, herregud da!” Bedstemoren slog en høj latter op. “Jamen jøsses da! I små stakler. Det er bare frøken Carstens, der skyder genvej gennem vores have, når hun kommer hjem om aftenen. Hun arbejder oppe på Diakonissestiftelsen og lejer et værelse inde hos naboen.”

Herman mærkede lettelsen brede sig i kroppen. Alting havde en naturlig forklaring.

“Nej, men troede I, at frøken Carstens var et spøgelse? Det bliver hun ked af at høre, for hun er

sådan en køn ung dame.” Bedstemoren satte sig på brændekassen og lo, så tårerne trillede.

“Nej, nej, vi undrede os bare,” sagde Dorete. Så lo hun også.

Vinden havde lagt sig, og vejret var mildt. Efter morgenmaden gjorde alle sig klar til at gå hen til valgstedet. Stemningen var nærmest højtidelig. Deres bedstemor havde fundet sin persianerpels frem, selv om den var alt for varm, og bedstefaren stod rank med høj hat og Dannebrog i knaphullet.

“Vor fremtid afgøres i dag,” sagde han.

“Gud give os den bedste sejr.” Bedstemoren foldede sine hænder.

Tyskerne beder nok til den samme gud om, at Flensborg skal blive tysk, tænkte Herman og skammede sig over tanken.

Gaderne var fulde af folk, der skulle hen og stemme. Overalt stod soldater, der skulle sørge for, at det ikke kom til uroligheder.

Uden for valgstedet kom en ung kvinde i en grå kappe gående. Bedstemoren hilste og lagde en hånd på hendes arm.

“Frøken Carstens! Hvor pudsigt. Vi talte netop om Dem her til morgen. Jeg fortalte mine børnebørn, at

De skyder genvej gennem vores have, når De kommer sent hjem fra arbejde.”

Frøken Carstens så på Herman og Dorete.

“Det er rigtigt. Det er den hurtigste vej, når jeg skal hjem fra hospitalet.” Hun smilede. “Men jeg har ingen aftenvagter længere. Så det er flere måneder siden, jeg er gået igennem jeres bedsteforældres have.”

Mindretal

Der findes mange forskellige former for mindretal eller minoriteter, som man også kalder dem. Der er for eksempel nationale mindretal, religiøse mindretal, eller kulturelle mindretal. Både det tyske mindretal i Danmark og det danske mindretal i Tyskland er en blanding af nationale og kulturelle mindretal. National, fordi man helt eller delvis identificerer sig med et andet land end det, man er statsborger i. Og kulturelt, fordi man dyrker traditioner, højtider, sprog m.m. som kendetegner det land, man identificerer sig med.

Andre mindretal

Det er selvfølgelig ikke kun i det dansk-tyske grænse-land, der lever mindretal. Det gør der faktisk overalt i verden. I Europa tilhører ca. hver syvende person et nationalt mindretal. Alene i Rusland bor op imod 150 forskellige nationale mindretal. I Danmark og

Tyskland er det knapt så mange. I Tyskland har man fire officielt anerkendte nationale mindretal: Friserne, sorbere, sinti roma og det danske mindretal i Sydslesvig. I Danmark er der kun et nationalt mindretal: Det tyske mindretal i Sønderjylland.

Friserne

Det frisiske mindretal bor på den slesvig-holstenske vestkyst og i den tyske forbundsstat Niedersachsen. Friserne er delt op i nord, øst og saterfriserne, alt efter hvor de bor. I grænselandet lever nordfriserne. De har sammen med de andre friserne deres eget sprog, nemlig frisisk. I Nordfrisland er der ca. 10.000 mennesker som behersker det frisiske sprog og omtrent dobbelt så mange, som har kendskab til det. Nordfriserne samarbejder blandt andet på skoleområdet med det danske mindretal i Sydslesvig. På Risum Skole, eller Risem Schölj, som den hedder på frisisk, undervises der på frisisk på lige fod med dansk og tysk.

Eksempler på frisisk:

Hej, jeg hedder = *Hoi myn namme is*

Hvordan har du det? = *Hoe is it?*

Jeg glæder mig til næste ferie = *Ik sjoch út nei de folgjende fekánsje*

En følelse af mindretal

◦ *Af Ina Grønwig fra Flensborg Avis*

Helen og Erik Langer kan især mærke, at de er en del af det danske mindretal, når de er på besøg i Danmark.

Som efternavnet fortæller, er Helen Langer og Erik Langer søskende. 14-årige Helen er født i Sydslesvig, mens 12-årige Erik er født i Norge. Her boede han og resten af familien de første otte år af hans liv. Søskendeparret kan derfor brillere med at kunne fem sprog. Norsk, tysk, dansk, frisisk og engelsk. De tre sidste sprog har de lært på Risum Skole/Risem Scholj.

– Jeg synes, det er rigtig sejt at kunne så mange sprog, konstaterer Helen Langer.

Der går i alt 41 elever på Risum Skole. Så selvom Helen

går i 9. klasse og Erik i 7. klasse, har de undervisning sammen. Det er ikke så irriterende, siger Erik.

– Når vi skal lave lektier, er det godt, siger han.

Storesøster er ikke helt enig.

– Jeg synes godt, at det kan være irriterende. Men det er godt, at vi kan hjælpe hinanden derhjemme, når vi skal lave lektier, siger Helen.

Helen og Erik Langer taler tysk hjemme i Risum. Når de besøger deres far i Norge i sommerferien, taler de

Foto: Lars Salomonsen

Erik Langer og Helen Langer har boet otte år i Norge. Derfor kan de brillere med at kunne fem sprog. Hjemme i Risum taler de dog tysk.

norsk. Netop det, at de kan sprogene i de lande, de besøger, er med til at styrke mindretalsfølelsen.

– Jeg mærker mindretalsfølelsen, når jeg er i Danmark og kan sproget, siger Erik, mens Helen tilføjer:

– Det kan mærkes, når man føler sig godt tilpas i landet og samtidig kender landets traditioner.

Begge søskendes venner udenfor mindretallet er imponeret over, hvor mange sprog de kan.

– Jeg bliver ofte spurgt: “Kan du ikke lige sige noget på dansk?”, siger Erik. Helen nikker, for det spørgsmål kender hun godt.

– Mine venner synes, det er rigtigt sejt. Mange af dem ville også gerne gå på en dansk skole.

Når Helen Langer er færdig på Risum Skole, skal hun gå på en efterskole i Danmark. Og hun håber, at det ikke er eneste gang, at hun skal bo i landet.

– Jeg vil gerne arbejde i Danmark, siger hun.

Erik Langer har ikke tænkt så meget over sin fremtid. Men han kunne godt forestille sig, at også den ender i Danmark.

Fotos: Lars Salomonsen

Di hiimlike spräke

• *Af Ina Grønvig fra Flensborg Avis*

**Jonna Koplin
og Annika
Neumann
fortæller
resten af
klassen om
Frankrig.
Det sker på
frisisk.**

**Eleverne på Risum Skole kan tale fire sprog.
Det er brugbart, når de ikke vil have, dåt
oudre manschne ferstonje, wat ja seede.**

I Risum ude ved Vestkysten ligger en af Sydslesvigs danske skoler. Men Risum Skole / Risem Scholj adskiller sig fra de andre. Det er nemlig den eneste

“Hüstiire” og “famili” står der blandt andet på det ark, som eleverne brugte i frisisk-undervisningen.

skole, som også har frisisk. Det betyder, at der undervises i frisisk, og på lærerværelset tales der også frisisk. Zejt-ung besøgte skolen og fulgte med i en time, hvor Annika Neumann og Jonna Koplin fortalte om Frankrig. Her er, hvad jeg lærte af deres fremlæggelse.

“Fränkrik” betyder Frankrig på frisisk.

“Eiffeltårnet” hedder det samme på frisisk og dansk. Tyskland staves “Tjusschlönj” på frisisk.

Resten forstod jeg ikke.

Det anslås, at der findes omkring 10.000 frisisk-

talende i Nordfrisland. Dermed er nordfrisisk blandt de mindste sprog i Europa.

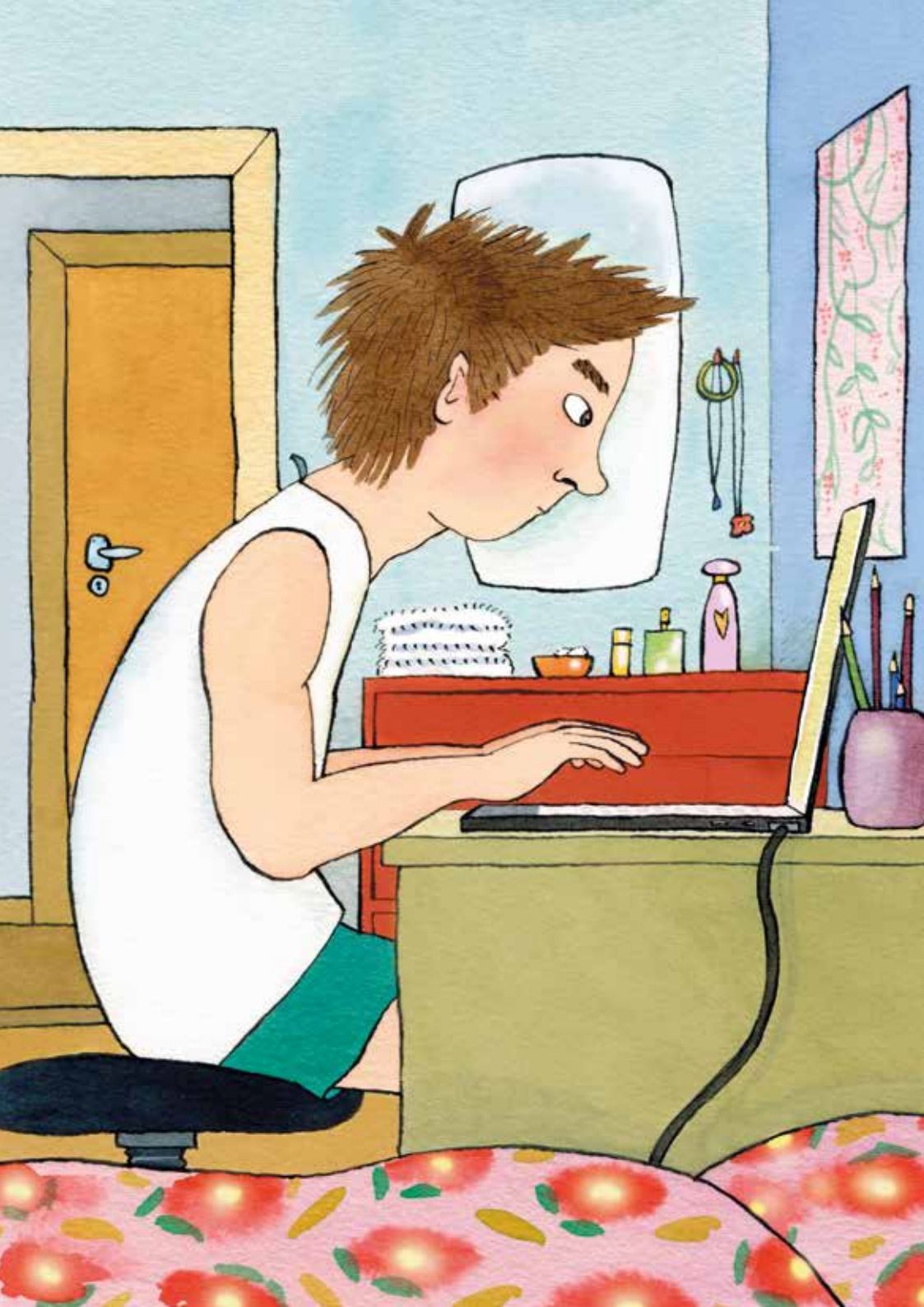
Annika Neumann og Jonna Koplin talte heller ikke frisisk, inden de begyndte i børnehaven og senere skolen. Det gør de nu. Så godt at de kan fortælle om Frankrig på frisisk, mens de får hjælp til de enkelte manglende ord af deres lærer. Annika Neumann og Jonna Koplin er begge 12 år og går i 6. klasse på Risum Danske Skole.

Cirka halvdelen af skolens elever lærer at tale frisisk hjemmefra. Resten lærer det først i skolen. Når de går ud af niende klasse, kan eleverne tale fire sprog. Frisisk, tysk, dansk og engelsk.

Selvom de skal jonglere mellem mange sprog, så bliver Annika Neumann og Jonna Koplin ikke sprogforvirrede. For de har størstedelen af deres liv været vant til at bruge de mange forskellige sprog. De mange sprog ser de som en fordel, især når de har brug for at tale hemmeligt.

- Vi taler tysk sammen, men nogle gange taler vi også et af de andre sprog. Det er fx, hvis vi vil have, at andre ikke kan forstå det, fortæller pigerne.

- Det kan være rigtig sjovt at tale et sprog i byen, som andre ikke kan. Så kigger de nemlig, konstaterer Jonna Koplin grinende.

Noget for noget

◦ *Fortalt og illustreret af Tove Krebs Lange*

“Så er det ud af fjerene, Lukas! En ny uge truer.”

Min fars stemme er irriterende frisk.

Panikken rammer mig i det øjeblik, han lukker døren bag sig. Jeg skulle nok ikke have spillet computer hele dagen i går. For slet ikke at tale om hele aftenen.

For idag er det mandag, og jeg skal aflevere den opgave, vi har haft for i to uger.

“At vokse op mellem to kulturer.”

Skriv mindst 800 ord om at vokse op i et grænseområde.

Jeg har ikke lige fået afleveret alle opgaver siden sommerferien. Inga, vores lærer, har talt med meget store bogstaver og gjort det klart, at jeg ikke får flere chancer. Resten af året skal opgaverne afleveres til tiden. Et kort øjeblik overvejer jeg at spille syg, men der er træning i eftermiddag. Bagefter giver Manni

pizza, fordi vi vandt kampen i lørdags, og det vil jeg ikke gå glip af.

Der lyder musik inde fra Maike, min storesøsters værelse. Hun er lige begyndt på gymnasiet, står altid tidligt op, og har garanteret allerede været ude at løbe.

Nu går hun ud på badeværelset. Så varer det mindst en halv time, før der er ledigt. En halv time ...

Maike er dygtig i skolen og får altid ros for sine opgaver. Det er ret irriterende.

Jeg kigger op i loftet og over på mit skrivebord, hvor min computer er begravet under det tøj, jeg havde på i går. Kan jeg nå at skrive noget på min opgave? Umuligt. Jeg skal gå om mindre end en time.

Ros for sine opgaver.

En tanke slår ned i mig. Måske har Maike noget liggende, jeg kan bruge? Vi er garanteret ikke den første klasse, der bliver plaget med en skriftlig opgave om, hvordan det er at vokse op ved grænsen.

Vandet plasker i badeværelset. Så står hun under bruseren nu. Jeg springer ud af sengen og lister ind på Maikes værelse. Hendes computer er tændt. Heldigvis kender jeg hendes login: Joe-love22.

Maike har orden på sit værelse og orden på sin

computer. Jeg finder mappen *Skriftlige opgaver / dansk* og åbner den. Nu skal det gå hurtigt!

Hun har skrevet opgaver om klima, om murens fald, om HC Andersens billeder og unges alkoholvaner. Men hvor er der noget om at vokse op mellem to kulturer?

Så! Nu lukkede hun for vandet. Hårtørreren går i gang. Hvor lang tid har jeg? 5 minutter? 10?

Endelig! Her er der noget!

Mine to sprog – mine to verdener. At høre hjemme i to kulturer.

Jeg kopierer teksten, sender den til mig selv og husker i sidste øjeblik at slette mailen. Maike skulle nødtigt undre sig over, hvad det er, hun har sendt mig.

Så løber jeg tilbage på mit værelse.

“Lukas,” råber Maike.

“Ja?” Har hun opdaget noget?

“Så er jeg færdig på badeværelset, hvis du skal der ud.”

“Okay.”

Pyha! Jeg åbner min mail og Maikes opgave. Der er ikke tid til at læse den igennem, men jeg tilføjer nogle stavfejl og fjerner de fleste kommaer og et par punktummer. Ellers tror Inga aldrig på, at det er mig, der har skrevet den.

Til sidst skifter jeg den gamle overskrift ud med:
At vokse op mellem to kulturer. Af Lukas Detlefsen,
6.U. Jeg printer, mens jeg tager tøj på.

“Nej men se dér! En opgave fra Lukas Detlefsen. Afleveret til tiden,” siger Inga, da jeg rækker hende de to ark, der er blevet lidt krøllede i skoletasken. Selv om hun lyder ironisk, kan jeg høre, at hun er tilfreds.

“Hvordan kunne du skrive så meget?” spørger Niels misundeligt. “Om sådan et sygt emne.”

“Jeg synes, det var okay,” siger jeg.

“Stræber!” Niels bokser mig på armen.

“Kan I huske, jeg sagde, at de tre bedste opgaver bliver sendt ind til avisen? De vælger én som bliver bragt i weekendudgaven.” Inga står oppe ved tavlen med vores opgaver. Der er kun gået én dag, men hun har allerede rettet dem.

“Der er flere gode besvarelser, men jeg har valgt tre ud.”

Hun ser ud over klassen.

“Johanne. En god og gennemarbejdet opgave.”
Johannes veninder klapper.

“Og så var der en lidt lang, men rigtig fin besvarelse fra Kristina. Tillykke.”

“Tak,” mumler Kristina og rødmer.

“Og så,” siger Inga, “kommer vi til ugens eller

måske årets overraskelse: Lukas! Det her er nok det bedste, jeg har læst fra din hånd. Selv om du som sædvanlig har sparet på kommaerne.”

Nu er det min tur til at blive rød i hovedet. Niels og et par af de andre drenge buher og griner.

“Jeg vil bede jer tre om at maile jeres opgaver til mig, så skal jeg nok rette igennem og sende til avisen,” siger Inga. “Og nu til dagens program ...”

“Ved du, hvad jeg ønsker mig i fødselsdagsgave af dig?” Maike og jeg sidder på bagsædet af bilen. Det er lørdag, og vi er på vej til Slesvig for at besøge mors forældre, Oma og Opa.

“Jeg har no money,” siger jeg.

“Så er det godt, at det ikke koster noget,” siger Maike. “Jeg ønsker mig, at du serverer, når jeg holder fødselsdag for mine veninder på næste lørdag. De kommer til frokost og far og mor er i sommerhus.”

Jeg kan næsten ikke forestille mig noget værre! At gå og spille tjener for Maikes veninder, mens de sidder og hvisker og fniser og leger voksne.

“På lørdag?” siger jeg. “Det kan jeg ikke. Desværre. Der er stævne i Sønderborg. Hele dagen.”

“Årh, kunne du ikke aflyse for din søsters skyld?” plager hun og prikker mig i siden. Jeg slår hendes hånd væk. Hun ved, hvor kilden jeg er.

“Hold så op, I to!” siger mor.

Som sædvanlig har Oma bagt både chokoladekage, roulade og småkager, og vi spiser til vi er ved at revne. Da vi er færdige, rejser Opa sig, tager dagens avis og slår op på midtersiderne.

“En dejlig overraskelse,” siger han. “Min barnebarn skriver i avisen. *At vokse op mellem to kulturer*. Årh – jeg kan ikke læse uden briller ...”

“Lad Lukas læse!” smiler Oma. “Forfatteren.”

“Nej Oma, det har jeg ikke lyst til.” Jeg anede ikke, at min tekst var i avisen. Sveden pibler frem på min pande.

“Har du skrevet i avisen? Det har du da slet ikke fortalt,” siger mor forbavset.

“Jeg vidste ikke, det var i,” mumler jeg. “Det var bare en opgave, vi havde i dansk.”

Opa rækker mig avisen. “Læs nu, Lukas!”

Der er ikke noget at gøre. Jeg hakker mig gennem teksten, som jeg læser for første gang.

“... idag kan man være det hele på én gang. Europæer, dansker og tysker. Det vigtige er, at vi taler sammen, giver plads til hinandens forskelle og finder løsninger sammen,” slutter jeg, og både mine forældre og Oma og Opa klapper.

Maike har stillet sig bag fars stol, så de andre ikke kan se hende. Hendes mund er en tynd streg.

Ligesom tilfældigt lægger jeg en finger på læben, mens jeg ser bedende på hende: *Sig ikke noget!* Hun svarer ved at føre en flad hånd hen over struben: *Jeg slagter dig.*

“Virkelig godt skrevet, Lukas!” siger hun så.

“Meget modent. Man skulle tro, det var skrevet af én, der var meget ældre og klogere.”

“Nåhr, så godt er det da heller ikke ...” stammer jeg.
“Kom!” siger Maike så. “Vi sætter i opvaske-
maskinen.”

Da vi er alene i køkkenet, lukker hun døren og
hvæser: “Hvad fanden har du gang i? Stjæle min
tekst og lade som om det er din?”

“Undskyld,” siger jeg. “Jeg vidste ikke, den ville
komme i avisen.”

“Det er lige meget med avisen! Du har været inde
på min computer. Det er strafbart.”

“Vil du godt lade være at sige det til nogen?” beder
jeg. “Please, Maike! Please!”

Hun tænker et øjeblik. Så siger hun: “Det koster!”

Med det samme er jeg klar over, hvad hun tænker på.

“Du serverer til min fødselsdag.”

“Jeg er stolt af dig Lukas,” siger mor, da vi kører hjem.

“Jeg vidste slet ikke, at du tænker så meget over at
vokse op i grænselandet. Og det var så godt skrevet!”

“Han er også sød,” siger Maike. “Lukas har lovet at
servere til min pigefrokost.”

“Men er det ikke på lørdag, der er stævne?” spørger
far. “Det har du da glædet dig til i rigtig lang tid!”

“Det er okay,” siger jeg og kigger ud på de våde
marker for ikke at se Maikes tilfredse smil. “Hun
hjælper jo også mig. Noget for noget.”

Er du dansk eller tysk

Hvor tit har du tænkt over din nationale identitet? For de fleste af os er det ikke noget, vi skænker en tanke særligt ofte. Når vi er ude at rejse og møder andre kulturer, kan vi blive spurgt om, hvor vi kommer fra og på den måde blive mindet om, at vi er danskere. Eller når danske sportsfolk klarer sig godt i internationale konkurrencer, kan vi føle en særlig stolthed over at være danskere. F.eks. når de danske håndboldherrer bliver verdensmestre.

National identitet handler om et særlige fællesskab mellem en gruppe mennesker.

Fællesskabet kan være knyttet til sprog, historie, myter og traditioner. Ofte er en nationalstat rammen for et sådan fællesskab. De fleste, der bor i Danmark opfatter sig som danskere. Dansk er vores nationale identitet.

I 1920 fik befolkningen i det tidligere hertugdømme Slesvig mulighed for at stemme om, hvor grænsen mellem Danmark og Tyskland skulle gå. På afstemningsdagen blev de præsenteret for to stemmesedler. På den ene stod der "Danmark Dänemark" og på den anden stod der "Deutschland Tyskland". De skulle tage stilling til, om deres nationale identitet var dansk eller tysk. Også dengang var nationalstaterne den måde, man organiserede sig på i Europa.

National identitet

National identitet er det, der forbinder os med bestemte værdier og kultur-opfattelser. Det er en form for kollektiv identitet. Den nationale identitet er med til at skabe sammenhænge både i hverdagen og i det samfund, vi er en del af.

En nationalstat

En nationalstat er kendetegnet ved en række institutioner som fx politiske partier, politi og militær. I demokratiske lande er parlamentet også vigtigt. Statens institutioner vil oftest have magt til at bestemme over de vigtige ting i et samfund.

Grænser blev opfattet som en linje, der markerede, at her stopper et nationalt fællesskab, og et nyt begynder. På den ene side af linjen er der danskere, på den anden side tyskere.

Helt så enkelt var det dog heller ikke dengang. På begge sider af grænsen havde nogle mennesker nemlig stemt anderledes end flertallet. De mennesker kom til at udgøre henholdsvis det danske mindretal i Sydslesvig

og det tyske mindretal i Sønderjylland. Som udgangspunkt var deres nationale identitet en anden end flertallets. De følte sig som en del af et andet fællesskab end det, der kendetegnede den nationalstat, de kom til at bo i efter 1920.

I mange år levede de to mindretal hver sit eget liv uden den store kontakt til flertalsbefolkningen. De havde deres egne skoler, de handlede i deres egne butikker,

og de giftede sig kun med en, der tilhørte deres eget mindretal, eller som kom fra den nationalstat, de følte sig knyttet til. Flertalsbefolkningen var heller ikke interesseret i at inddrage mindretallet i deres fællesskab. Mindretallene havde jo netop valgt deres fællesskab fra ved afstemningen. Især i Danmark var der en stor modvilje mod det tyske. Ikke mindst på grund af de mange krige og konflikter, der havde været med Tyskland gennem historien.

I 1955 besluttede regeringerne i Danmark og Tyskland, at der skulle være bedre forhold for de to mindretal, og at man fra de to staters side ville behandle sit mindretal ordentligt. Det er det, vi kender som København-Bonn-erklæringerne. Herefter begyndte forholdet mellem flertal og mindretal i det dansk-tyske grænseland at blive bedre. Man fandt ud af, at alle fik noget godt ud af at arbejde sammen.

Fællesskaber

Der findes mange former for fællesskaber, og du er helt sikkert også en del af ét eller flere. I et fællesskab er flere personer fælles om noget bestemt. Det kan fx være din klasse, din familie, eller den sportsklub som du måske er medlem af.

København-Bonn erklæringerne

I marts 1955 udstedte den danske og den tyske regering København-Bonn erklæringerne. Erklæringerne var ens og de handler om, at det danske og tyske mindretal i grænselandet ikke må diskrimineres, og at alle har lov til at bekende sig til enten det ene eller det andet mindretal. "Minderheit ist wer will" som tyskerne siger.

I dag taler man om, at man er gået fra at være mod hinanden til at være med hinanden.

De to mindretal har stadig deres egne skoler, men alle handler i de samme butikker, man kan som dansker godt spille håndbold i en tysk klub, der er tysksprogede prædikener i danske kirker, og man kan gifte sig med lige den, man vil.

Og så er der det med den nationale identitet. Hvis man vokser op i det

danske eller det tyske mindretal, vil man typisk have en eller anden tilknytning til begge fællesskaber. Man er ikke enten dansk eller tysk, man er både dansk og tysk. Ikke "enten-eller", men "både-og". Man taler om, at man har en bindestregsidentitet. For nogle er det vigtigste fællesskab det fællesskab, man har i mindretallet. Nogle fra det danske mindre-

tal siger, at de er sydslesvigere. Og nogle fra det tyske mindretal siger, at de er nordschlesvigere.

I det dansk-tyske grænseland er der i dag en accept af, at fællesskaber kan bygges op omkring mange ting, og at man godt kan rumme flere nationale identiteter. Et stærkt fællesskab kan sagtens rumme forskelligheder.

Med navnet følger forventninger

◦ Af Ina Grønvig fra Flensborg Avis

Navnet Meyer er kendt i Sydslesvig. Derfor hører der også nogle forventninger med til dem, der bærer navnet. Ikke fra familien, men fra alle andre.

Jette Meyer og Maj Heinrich deler ikke efternavn, men de er en del af den samme familie. En familie der trækker tråde langt tilbage i Sydslesvig, og som har haft en stor betydning for mindretallet.

Deres oldefar Karl Otto Meyer var en betydningsfuld person i mindretallet. Han har været med til at sørge for mange af de rettigheder, som mindretallet i dag nyder godt af.

– Det er meget imponerende, hvad han har opnået. Når vi hører om ham i skolen, tænker jeg altid:

Foto: Lars Salomonsen

“Det er min oldefar, der har været med til, at det er accepteret, at vi taler dansk her.” Det er en dejlig tanke, fortæller Jette Meyer.

Selvom Karl Otto Meyer var en vigtig person for mindretallet, så var han en helt almindelig oldefar for Jette og Maj.

– Han var jo bare vores oldefar. Vi tænkte ikke over, hvor stor en indflydelse, han har haft, fortæller Maj Heinrich.

Karl Otto Meyers søn Flemming Meyer er også gået ind i politik. Også han kæmper for mindre-

tallenes rettigheder i Landdagen i Kiel. Men for Jette og Maj er også han en helt almindelig bedstefar.

- Han deler ting om politik med de børnebørn, der interesserer sig for det. Men han kan også bare være en almindelig bedstefar, der kører traktor, fortæller Maj.

Selvom flere familie-medlemmer fra Meyer-familien har haft en fremtrædende rolle i mindretallet, så føler Maj og Jette ikke et pres for at gå i deres fodspor. I hvert fald ikke fra familiens side.

- Det kan godt være, at vores familie ikke lægger pres på os. Men jeg har det som om, at mange af de andre i mindretallet lægger pres på os, siger Jette.

Både hun og Maj oplever nemlig, at folk har en holdning til, hvordan de er ud fra deres navn.

Karl Otto Meyer

Han var skolelærer, skoleleder, chefredaktør på Flensborg Avis og politiker. Som formand for Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) var han medlem af landdagen, hvor han sørgede for gode forhold til mindretallet.

Karl Otto Meyer har sågar fået tildelt en hæderspris for sin "fremragende indsats for danskheden i Sydslesvig og for Flensborg Avis".

To sprog, én tanke

For Jette og Maj er det helt naturligt at tale to sprog. De skifter mellem dansk og tysk, og de blander også nogle gange sprogene sammen.

Maj Heinrich og Jette Meyer har begge både det danske og tyske tæt inde på livet.

Maj Heinrichs mor taler dansk. Hendes far taler tysk. Det er præcis omvendt for hendes kusine Jette Meyer.

– Når jeg er sammen med min mors familie, er det meget tysk. Når jeg så er sammen med min farmor, Majs mormor, så foregår det hele på dansk, fortæller hun.

Mikset mellem det danske og det tyske er helt normalt for Sydslesvig.

– Sommetider tænker jeg på dansk, og sommetider tænker jeg på tysk. Det kommer an på, hvem jeg er sammen med, siger Jette Meyer på 15 år.

De to sprog er en del af hende, fastslår hun. Og sådan er det i Sydslesvig. Der bliver talt dansk, og

Syng med

**Mange af de
børnesange vi
kender i dag, er i
tidens løb blevet
oversat til
alverdens sprog.
Her har du tre
eksempler på
sange, som både
findes på dansk
og tysk.**

der bliver talt tysk, og
nogle gange bliver der
talt et mix af begge to.

– Jeg kan godt lide
det udtryk, at vi taler
sydslesvigsk, siger
Jette Meyer.

Maj Heinrich
fortæller, at hun godt
kan glemme danske
ord, når hun bliver
nervøs. Men det er
ikke en hindring,
siger hun.

– Vores formål er
ikke at være super
danske. Vi vil bare
gerne være syd-
slesvigere og have lov
til at være det, vi er,
slår Maj Heinrich fast.

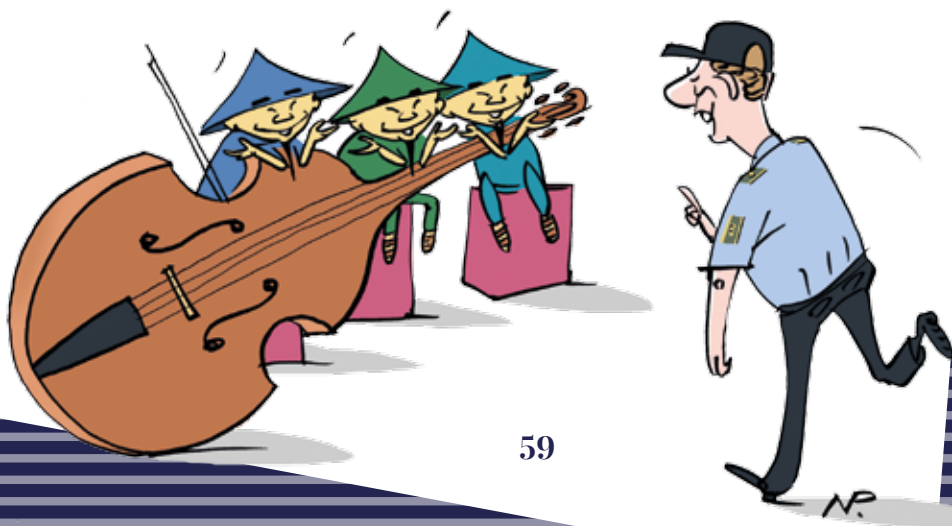
Tre små kinesere

Tre små kinesere på Højbro Plads,
sad og spillede på kontrabas,
så kom en betjent,
spurgte hvad der var hændt,
tre små kinesere på Højbro Plads.

Drei Chinesen mit dem Kontrabass

Drei Chinesen mit dem Kontrabass,
saßen auf der Straße und erzählten sich was,
da kam die Polizei: "Ja, was ist denn das?",
drei Chinesen mit dem Kontrabass.

Tornerose

Tornerose var et vakkert barn,
vakkert barn, vakkert barn,
Tornerose var et vakkert barn,
vakkert barn, vakkert barn.

Hun boede på sit høje slot,
høje slot, høje slot.

Så kom den onde fe derind,
fe derind, fe derind.

Nu skal du sove i hundred år,
hundred år, hundred år.

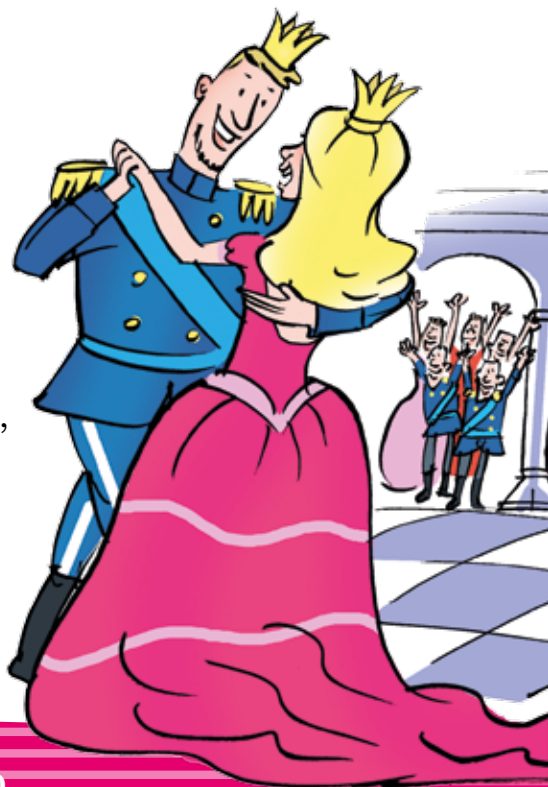
Så voksed op en tjørnehæk,
tjørnehæk, tjørnehæk.

Og tjørnehækken blev så stor,
blev så stor, blev så stor.

Så kom den unge prins derind,
prins derind, prins derind.

Nu skal du ikke sove mer',
sove mer, sove mer.

Og prinsen danser med sin brud,
med sin brud, med sin brud.

Dornröschen

Dornröschen war ein schönes Kind,
schönes Kind.

Dornröschen war ein schönes Kind, schönes Kind.

Dornröschen, nimm dich ja in Acht, ja in Acht, ja in Acht.

Da kam die alte Fee herein, Fee herein, Fee herein,

Da kam die alte Fee herein und sprach zu ihr.

Dornröschen schlafe hundert Jahr, hundert Jahr,
hundert Jahr.

Dornröschen schlafe hundert Jahr und alle mit!

Da wuchs die Hecke riesengroß, riesengroß,
riesengroß.

Da wuchs die Hecke riesengroß um das Schloss.

Da kam ein junger Königssohn, Königssohn, Königssohn.

Da kam ein junger Königssohn, sagte leis.

“Dornröschen holdes Mägdelein, Mägdelein, Mägdelein.

Dornröschen, holdes Mägdelein, wache auf!”

Dornröschen wachte wieder auf, wieder auf, wieder auf.

Dornröschen wachte wieder auf, wieder auf.

Sie feierten ein großes Fest, großes Fest, großes Fest.

Sie feierten ein großes Fest, Hochzeitsfest.

Und wenn sie nicht gestorben sind, gestorben sind,
gestorben sind.

Und wenn sie nicht gestorben sind, leb’n sie noch.

Bruder Jakob

Bruder Jakob, Bruder Jakob
Schläfst du noch? Schläfst du noch?
Hörst du nicht die Glocken?
Hörst du nicht die Glocken?
Ding, dang, dong!
Ding, dang, dong!

Mester Jakob

Mester Jacob, mester Jacob
Sover du? Sover du?
Hører du ej klokken?
Hører du ej klokken?
Bim Bam Bum!
Bim Bam Bum!

Om at være både og

Livet i Sydslesvig

Livet i det danske mindretal i Sydslesvig har mange fordele. Man lærer meget tidligt i sit liv allerede at tale både dansk og tysk. Der er mange flere muligheder med henblik på ens skolegang og det senere arbejdsliv. For eksempel kan vi læse og arbejde i både Danmark og Tyskland. En rigtig god ting er også, at man kan hjælpe folk fra Danmark når de er i Tyskland, fordi man nemt kan oversætte noget for dem. Noget andet, som jeg synes rigtig godt om er, at der hos os ikke bliver delt op i danskere og tyskere, men

at man er blandet og at man på en måde er begge dele selvom man måske kun har tyske forældre. Vi har både danske og tyske venner, vi taler begge sprog, selvfølgelig taler nogle det ene mere end det andet. Vi er medlemmer af både danske og tyske foreninger, vi shopper i både Danmark og Tyskland og vi har vores egen dialekt hernede, fordi vi oversætter nogle ting direkte. Vi har for eksempel ordet “stikdåse”, som er en blanding af det tyske ord “Steckdose” og det danske ord “stikkontakt”. Traditioner er også en af de ting vi meget gerne blander sammen, så vores jul kan sagtens være med dans om juletræet og samtidigt byde på tysk mad og julepynt. Der er også små ulemper ved det hele, man ved nogle gange selv ikke rigtig, hvem man er og hvilket land man egentlig hører til. I Danmark er man tyskeren, i Tyskland er man danskeren. Jeg synes alligevel, at det er fedt at være en del af mindretallet og dets mange muligheder blandt andet på grund af det danske skolesystem, som efter min mening er bedre end det tyske byder. For eksempel er man i Tyskland ikke dus med lærerne.

*Schirin Hinrichs,
10 klasse, Gustav
Johannsen Skolen*

At være medlem af det danske mindretal

Mit navn er Aina, jeg er 15 år gammel og medlem af det danske mindretal. Jeg har været medlem siden jeg var to et halvt år gammel, forskellen er bare at jeg dengang ikke forstod hvad det betød for mig. Nu forstår jeg hvad det betyder for mig og i min optik er der kun fordele i at være her. Jeg kan f.eks. læse i Danmark og jeg kan få SU mens jeg læser. Jeg kan også arbejde i Danmark, hvis det er det jeg senere vil. Livet i mindretallet er også meget spændende, fordi jeg altid møder nye mennesker og nogen af dem har aldrig hørt om det danske mindretal, så jeg fortæller dem om mit liv som tosproget. De fleste er meget fascineret af, at vi kan skifte mellem dansk og tysk i en og samme sætning og at vi taler begge sprog flydende. Det er en stor fordel at kunne tale begge sprog, især fordi vi bor så tæt på grænsen. Jeg har allerede været ude for mange situationer, hvor jeg hjalp danske turister i f.eks. Flensborg, eller tyske turister i Danmark. Lige for nyligt var der igen en

situation hvor nogle danskere ikke vidste hvilken bus de skulle tage, så jeg gik hen til dem og hjalp. At være åben og hjælpsom er en af de ting det danske mindretal har lært mig. Igennem det har jeg både tyske og danske venner hvilket er meget fedt. I min fritid er jeg aktiv i noget som hedder SdU United Ungdom, som er en forening i Flensborg for de unge fra mindretallet. Der hjælper jeg blandt andet med at forberede og afholde aktiviteter for børn og unge fra det danske mindretal. F.eks. noget som sodavands Disko, fantasylejr, sommerlejr osv. Selvfølgelig er jeg meget glad af at være en del af det danske mindretal, på en måde er jeg også stolt af det. Jeg glæder mig altid til at fortælle andre, hvad der er specielt i mit liv.

*Aina Hansen,
10 klasse, Gustav
Johannsen Skolen*

Født ind i mindretallet

At være født i et mindretal kan være virkelig praktisk. Man kan tale 2 sprog og lærer at agere mellem 2 forskellige kulturer. Siger man f.eks. hallo og giver hånden eller giver man en krammer og siger hej? Derhjemme taler vi kun dansk, men når vi er i supermarkedet, taler vi altid tysk. Selvom det er et dansk mindretal, så går man altid ud fra at folk kun kan tysk. De fleste tyskere kan godt lide det danske skolesystem fordi det udadtil virker mere "afslappet". Man er dus med lærerne og har måske ikke helt så lange skoledage. Tit og ofte har man i mindretallet taget det bedste fra Danmark og det bedste fra Tyskland og blandet sammen.

*Emilie Fryd Joost,
9 Klasse, Gustav
Johannsen Skolen*

Fordelen ved at være tosproget

Da jeg var mindre, vidste jeg ikke hvad det betyder at være en del af det danske mindretal i Sydslesvig. Men nu er jeg meget glad for, at mine forældre valgte at sende mig på en dansk skole. Dette giver mig flere muligheder senere i livet. Jeg kan f.eks. på et tidspunkt leve i Danmark hvis det er det jeg vil. At kunne tale dansk i Flensborg giver fordele når man vil finde et job, fordi butikkerne har mange danske kunder. Det danske mindretal påvirker min dagligdag. Jeg er medlem af en dansk idrætsforening i Flensborg i hvilken der er andre unge fra mindretallet. Samtidigt er jeg også medlem af en tysk idrætsforening, her er jeg kendt som "den danske", selvom begge mine forældre er tyskere. Nogle gange hjælper man også danskere der gerne vil spørge om noget, de bliver ofte forvirrede over, at man taler dansk. Det fører også nogle gange til meget sjove situationer når danskere

tror at man ikke kan tale dansk. Den del af mine venner, som går på en tysk skole siger ofte at de er utilfredse med skolen og slet ikke kan lide at være der, mens jeg godt kan lide det at være på min skole. Jeg ved ikke om det er, fordi de generelt ikke kan lide at gå i skole, eller om den danske skole måske bare er bedre. Men jeg tror, at det er fordi de danske skoler er mere personlige og eleverne og lærerne kender hinanden bedre, derfor er jeg også glad for at gå på en dansk skole.

*Jens Bartmann,
9. klasse, Gustav
Johannsen Skolen*

Hverdagsliv i Nordslesvig

Opvækst med to kulturer

Jeg er medlem af det tyske mindretal i Danmark. Begge min forældre er opvokset dansk-tysk i Danmark, og de er begge gået på tysk skole og gymnasie. Jeg går også selv på den tyske skole i Sønderborg og snakker tysk med min mor og dansk med min far samt søskende derhjemme. Mine forældre besluttede det, da jeg blev født som den ældste. Deres børn skulle vokse op med to sprog. Det er meget smart, især fordi vi bor så tæt på grænsen. Jeg har egentlig mere tysk i blodet end dansk, men jeg føler mig mere dansk, især uden for skolen. Det er, fordi vi bor i Danmark og er omgivet af den danske kultur i hverdagene. Jeg spiser dansk mad til jul og hører dansk musik til fester. Det tyske mindretal fylder meget i mit liv, fordi jeg går på en tysk skole, snakker tysk med nogle af mine venner og en del af min familie. Jeg kan godt lide at læse tyske bøger og se tyske film.

Fotos: Karin Riggelsen

Det er godt både at kunne tysk og dansk, fordi det er en fordel, hvis man bor så tæt på grænsen og ens naboland er Tyskland. Danskere kører meget gerne til Tyskland for at handle, fordi det er billigere. Så er det da meget

federe, hvis man kan forstå, hvad medarbejderne siger til en. På de danske skoler har det jo for et par år siden stadig været sådan, at man fik engelsk, så snart man startede i skole og tysk i 4.-5. klasse. Jeg kan også se meningen i det, fordi engelsk er et internationalt sprog, og det er vigtigere end tysk. Jeg synes, at det er fantastisk, at man nu også får tysk i en af de første klasser, hvis man starter på skolen. Det giver også eleverne interesse i en anden kultur. Hvis man havde flere sprogfag, kunne man lære endnu flere kulturer og sprog at kende. Men er der overhovedet interesse for flere sprog og kulturer? Hvad er kulturer overhovedet?

Jeg synes, det var godt, at man i sin tid fandt ud af, om det skulle være dansk eller tysk her i Danmark med demokrati. Demokrati, synes jeg, er meget fair på mange måder. Enhver, som har ret til at stemme, kan stemme på det, personen synes, er det rigtige. Det, der så har flest stemmer, vinder.

Sådan var det også ved genforeningen, hvor der blev afholdt en folkeafstemning. En folkeafstemning er i mine øjne i hvert fald demokratisk korrekt, fordi hver især har ret til at bestemme, hvordan deres land kommer til at se ud. Før hørte Sønderjylland til hertugdømmet Slesvig. De fleste stemte for, at det skulle være dansk (75%). Sydslesvig, som er det

nordlige Tyskland nu, bestemte, at det skulle være tysk (80%). Den 15. juni 1920 blev Sønderjylland dansk, men der var stadig de 25%, som jo ikke stemte dansk. Til dem hørte også min fars tipoldefar. Han ville gerne have, at Sønderjylland skulle være tysk. Så de, der havde stemt tysk, besluttede at snakke tysk alligevel, fordi der ikke var nogen, som kunne sige til dem, at de ikke måtte. Og sådan udviklede det tyske mindretal sig. Der findes ikke nogen regler for, hvordan man kommer ind i det tyske mindretal. Man behøver ikke engang være tysk for det, men de fleste har en eller anden forbindelse til noget tysk. Fx har de børn i en tysk børnehave eller er medlem i den tyske kirke. Jeg synes, det er dejligt, at min fars tipoldefar dengang snakkede tysk, og jeg synes, at det er dejligt, at de dengang endelig efter krige og diskussioner havde fundet ud af, hvor grænsen skulle ligge, men at man stadig kan leve med den identitet, som man føler, man har, og at ingen forbyder det.

Der findes så mange forskellige kulturer og religioner i vores land, som bare alle gør Danmark helt specielt. Jeg synes, at de alle sammen har ret til at være her, fordi man kan inspirere og lære hinanden forskellige ting. Alle skulle efter min mening kunne bo i det land, de har lyst til, fordi det er synd, vi ikke respekterer hinanden, sådan som vi er. Alle er forskellige og

unikke på hver deres måde. Vi skal kunne lære fra hinanden, og det kan vi ikke, hvis vi bliver delt på sådan en måde. Vi skal kunne hjælpe hinanden, lige meget hvem man er. Jeg synes, at forbrydere skal komme i fængsel, hvis de har lavet noget, der ikke var rigtigt, men har vi ikke alle fortjent en lille chance?

Alt i alt synes jeg, det er fantastisk, at jeg har haft den mulighed at vokse op med to sprog, som jeg kan flydende. Jeg synes, det er fedt at være i to kulturer, og jeg synes, der skal være flere, som har mulighed for det. Og derfor synes jeg, at det er fedt at få indvandrere fra alle mulige lande. De danner ikke direkte et mindretal, men de oplever og lærer måske af en kultur mere. Jeg vil beholde det tyske resten af mit liv og give det videre til mine børn. Jeg synes, det er en kæmpe fordel. Derfor ønsker jeg mig, at alle folk kan leve deres kultur og sprog sådan, som de vil, her i Danmark.

*skrevet af Louise Westergaard,
9.klasse, Deutsche
Schule Sonderburg*

Rhönrad – Hjul gymnastik

Jeg, Laura Spielmann (11 år), går siden seks år til hjul gymnastik eller Rhönrad, som det hedder på tysk. Rhönrad er et idrætsredskab, der blev opfundet i Tyskland. Derfor findes der heller ikke særlig mange idrætsforeninger i Danmark, hvor man kan dyrke denne specielle sport.

Det er en særlig idrætsgren indenfor gymnastikken, der forudsætter mod og man lærer også noget nyt hver gang. Når man er blevet god til det er det sjovt. I begyndelsen var jeg bange for at jeg ville slå mig eller komme til at rulle henover mine fingre for eksempel, men man lærer ret hurtigt at passe godt på så at det ikke sker. Med årene er jeg blevet bedre og bedre, også fordi jeg træner meget. Når jeg skal lære en ny øvelse og er lidt bange så siger min træner Edgar Claussen til mig: Redningsmanden er der. Så vender modet tilbage og jeg tør at prøve den nye øvelse.

Jeg har allerede været til mange mesterskaber og har også vundet en del. Store og små pokaler og mange medaljer. Jeg har både det tyske og det danske statsborgerskab og kan derfor deltage i alle mesterskaber, hvis jeg altså er kvalificeret.

Sidst var jeg til Tyskland cuppen i Bielefeld. De bedste gymnaster fra hele Tyskland deltog, så jeg var meget nervøs. Hver deltager viser sin opvisning med både hjulet og spiralen og springer til sidst ned fra hjulet. Især til gymnastikken i spiralen er jeg ret god fordi jeg både har kraft og en god kropsspænding. Men springet fra hjulet er svært fordi jeg er lidt bange for at springe en salto ned fra det høje hjul. Ved dette mesterskab fik jeg en 12. plads og var ret tilfreds med resultatet.

Fortalt af Laura Spielmann

Helgoland – stafetløbet

Endelig er dagen kommet. Vi tager med vores skole, Deutsche Schule Sonderburg, til Helgoland for at deltage i Helgoland-stafetløbet sammen med 23 andre skoler fra Slesvig-Holsten. Vores hold består af tre piger, tre drenge, Edgar, vores lærer og træner, Mikkell, en anden lærer og min far. Jeg har glædet mig rigtig meget til dette øjeblik fordi det knapt er et år siden vi sidst deltog i løbet på Helgoland. Sidste gang, i 2018, fik vi en 14. plads, men vi har ikke slået skolens rekord endnu. Skolens rekord er en 11. plads. Men i år håber vi at vi når en af de første fem pladser. Vi har trænet hårdt og længe sammen med vores træner Edgar og vi er virkelig blevet hurtigere.

Når man vil til Helgoland, skal man tage bussen til Büsum, hvorfra man så tager videre med færgen. Overfarten tager omkring 3 timer.

Efter færgeturen kunne vi endelig se Helgoland. Færgen kan ikke lægge til direkte fordi vandet ikke er dybt nok. Så man må skifte til en mindre båd hvor cirka 10-20 personer får plads samtidigt.

Jeg var meget spændt på hvad vi ville opleve. I år er jeg for tredje gang på Helgoland.

Næste morgen begyndte endelig den dag jeg havde ventet på i et helt år. Vi skulle til at løbe og vi var meget spændte alle sammen. Vejret var passende, der var ikke meget vind, som ville kunne hindre os i at løbe hurtigt. Hvert medlem på holdet skal løbe en gang rundt om hele øen. Det er 5,2 kilometer per person. Men løberuten går ikke bare ligeud, at løbe op ad Düsenjägerbjerget er den hårdeste del af ruten. Man kan nemlig ikke rigtig løbe op ad bjerget fordi det er så stejlt at man faktisk bliver nød til at gå. Men jeg løb alligevel op ad bjerget for at nå en bedre tid. Men for enden af ruten blev jeg så nød til at sagte ned og bremse op fordi det går stejlt nedad. Men så var ruten klaret. De andre klarede også ruten og gjorde deres bedste. Om det mon er nok?

Efter løbet havde vi alle slået vores egne individuelle rekorder. Vi håbede på en god plads mellem 2. og 5. plads. Resultatet ville først blive meddelt om aftenen. Spændingen var stor. Først blev de sidste pladser offentliggjort. Da det nærmede sig de første fem pladser var vi stadig ikke blevet nævnt. Vores hold blev ikke nummer fire, ikke nummer tre og heller ikke nummer 2!

Vi jubler og omfavner hinanden da vi hører at det er os der vandt. Vi klarede det og vi er så stolte. Det er min absolut bedste oplevelse i år og til næste år skal jeg være med til løbet på Helgoland igen.

Fortalt af Paprika Møller

Poetry Slam

- *Fortalt af Karlotta Matelski, Husum Danske Skole*

Poetry Slam kaldes også for poesiens kampsport. Det er en konkurrence, hvor deltagerne dyster mod hinanden via deres digte. Det er publikummet som bestemmer, hvem der bliver den heldige vinder. Teksterne skal være ens egne og præsentationen må højst vare 3 minutter og 10 sekunder. Ofte der i forvejen fastlagt et bestemt tema. Teksterne kan til tider være meget overdrevet eller ligefrem provokerende. Her kan I se et eksempel på hvordan en tekst som er skrevet til et Poetry Slam kan se ud:

Der Wildschweinzaun aus einem etwas anderen Blickwinkel

Ein durchschnittliches dänisches Wildschwein trägt den Dannebrog mit Stolz, frisst Remoulade zu seinen Wurzeln und tanzt zu Weihnachten um die Tannen im Wald.

Ein deutsches Wildschwein trägt lieber sein HSV-Trikot. Es frisst für sein Leben gerne Kartoffeln und trinkt dazu ein schönes Bier.

Trotz dieser Differenzen gehören sie derselben Art an. Ihre Sprachen verbindet mehr als nur Google translate. Im Grunde existieren für sie keine Grenzen.

Doch irgendwann bekam jemand die blendende Idee einen Wildschweinzaun zu errichten, wegen der Schweinepest in Polen. “What the hell?“, dachten sich die Wildschweine. “Brauchen wir jetzt einen Personalausweis? Was für’n Scheiß!”

Vermutlich war der Zaun die letzte Alternative für das Einführen einer internationalen Impfpflicht, die zu aufwändig und nicht umsetzbar wäre. Verdammt nochmal, Wildschweine haben noch nicht mal einen Impfpass!

Das durchschnittliche Wildschwein, egal ob dänisch oder deutsch, denkt sich jedenfalls: “Scheiß drauf!” Früher oder später wird es lernen, unter dem Zaun durchzukommen. Denn sowohl Tiere als auch Menschen sollten Grenzen überbrücken und sie nicht erschaffen.

Vildsvinehegnet fra en lidt anden synsvinkel

Et gennemsnitligt dansk vildsvin bærer dannebroget med stolthed, æder remulade til sit foder og danser omkring grantræerne i skoven juleaften.

Et tysk vildsvin bærer hellere sin fodboldtrøje fra Bundesligaen. Det spiser meget gerne kartofler og drikker en lækker øl.

Alligevel hører de til den samme race. Deres sprog forbinder mere end bare Google translate. I grunden eksisterer der ingen grænser for dem.

Men på et eller andet tidspunkt fik nogen den forrygende idé, at opføre et vildsvinehegn på grund af svinepesten i Polen. “What the hell?”, tænkte vildsvinene. “Har vi nu bug for et pas? Hvad fanden?!”

Sandsynligvis var hegnet det sidste alternativ inden der skulle indføres en international vaccinepligt, som ville kræve alt for meget arbejde, og ikke ville være omsætteligt. Satans, vildsvin har ikke engang en vaccinebog!

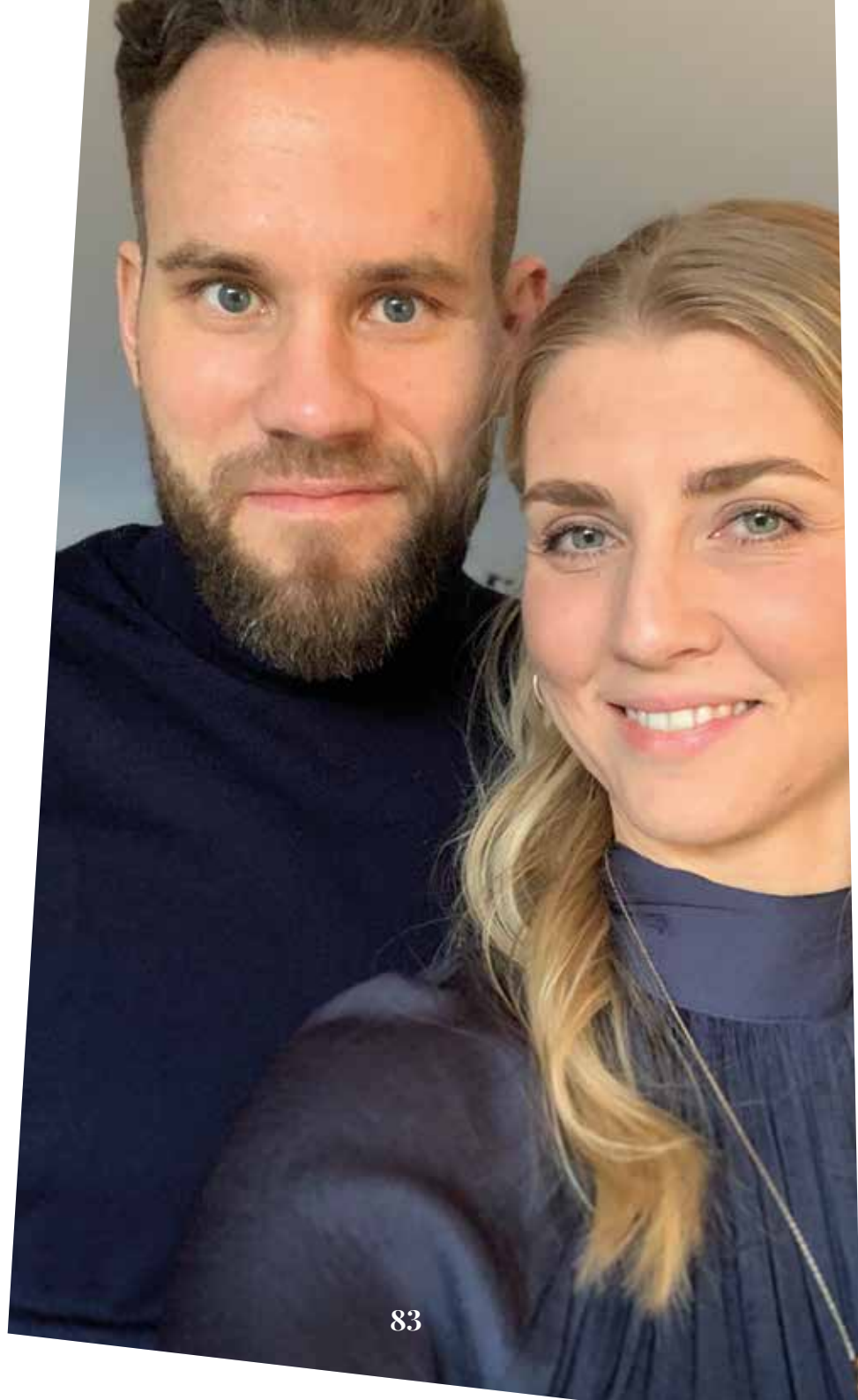
Det gennemsnitlige vildsvin, lige meget om det er dansk eller tysk, tænker i hvert fald: “Skide være med det!” Før eller senere vil det lære, at komme under eller over hegnet. Fordi, både dyr og mennesker skal nedbryde grænser fremfor at skabe dem.

Fra Danmark til Tyskland

Hvad er de mest markante forskelle, ved at bo nord og syd for grænsen, og har/havde I sproglige udfordringer?

Vi flyttede til Flensborg i 2007, og nogle af de største forskelle på at bo i Tyskland i forhold til Danmark er alt det papirarbejde, der skal gøres. Bankerne brugte ikke netbank som i Danmark, og alt skulle gøres pr. post eller fax. Det er dog blevet bedre med tiden.

En anden forskel, vi har mærket, efter vi har fået børn er, at der er mere fokus på familien. At der

findes flere deltidsstillinger, og institutionerne har tidligere lukketider, hvilket automatisk gør, at man undgår institutionsbørn (i hvert fald vores oplevelse).

På det sproglige plan havde vi begge store udfordringer med det tyske sprog. Vi har begge haft det i folkeskolen og gymnasiet, men dumpede begge to i faget i gymnasiet. Heldigvis gik det hurtigt med at få styr på det, da vi flyttede til Flensborg, og nu trives vi med begge sprog.

Hvilke fordele/ulemper er der ved at bo i grænselandet?

Fordelen ved at bo her i grænselandet er, at vi er blevet en del af det danske mindretal, hvilket giver en stærk fællesskabsfølelse og giver os det gode fra begge kulturer. Vi elsker, at vi kan give den gave til vores børn at blive tosproget. Noget som vil gavne dem meget i fremtiden.

Den største ulempe er, at familien ikke bor i nærheden, og at man skal afsætte nogle dage for at besøge hinanden. Men omvendt betyder det så også, at når vi endelig er sammen, så har vi rigtig meget og koncentreret tid sammen.

*Tænker I aktivt over det,
når I krydser grænsen i
jeres hverdag?*

Overhovedet ikke. Vi krydser grænsen næsten dagligt, og selvom der er kontrol ved grænsen, er det blevet normalt og ikke noget vi aktivt tænker over mere. Det er en del af vores hverdag nu.

Hvem er vi

Thomas og Mia Mogensen flyttede til Tyskland i 2007. Thomas er professionel håndboldspiller og har spillet for SG Flensburg-Handewitt fra 2007-18. Fra 2018 og frem til i dag spiller han for Skjern Håndbold. Thomas og Mia valgte at blive boende i grænselandet. Thomas har spillet 106 landskampe og blandt andet vundet guld til EM i 2012.

Foto: iStock

Flensborg – En dansk by i Tyskland

Med sine ca. 86.000 indbyggere er Flensborg det dansk-tyske grænselands største by og samtidig én af de ældste. Historikere mener, at byen blev grundlagt for over 700 år siden. Flensborg har en meget speciel historie, da byen gennem tiden både har været dansk og tysk.

Et sagn siger, at Flensborg fik sit navn i den tidlige middelalder. En ridder ved navn Fleno, som oprindeligt kom fra Læk (en anden by langs den dansk-tyske grænse) slog sig ned og byggede en borg. I takt med det skal han også have bygget hytter til de lokale

fiskere, som til gengæld anerkendte ham som deres nye herre. Dermed var grundstenen til et fællesskab lagt, og Flenos borg blev med tiden til Flensborg.

I 1284 tildelte hertug Valdemar 4. Flensborg købstadsrettigheder. Det betød, at Flensborg fik en række privilegier som f.eks. retten til egen domstol og fritagelse for visse skatter. Med titlen som købstad kunne Flensborg drive handel med andre byer uden at betale skat af deres omsætning. Det gjorde meget hurtigt Flensborg til en velhavende by.

For at beskytte sig mod angreb udefra og for at kunne holde styr på de mange handlende som kom til byen hver dag, byggede man ca. 1345 en bymur omkring Flensborg. En af de gamle byporte er Nørreport (Nordertor på tysk). Porten er stadig bevaret og er i dag byens vartegn.

I starten af det 15. århundrede lod Dronning Margrethe 1. opføre en borg i Flensborg. Borgen

Istedløven

Flensborg, Berlin, København, Flensborg – Det er Istedløvens rejserute gennem årene. Istedløven blev sat op i Flensborg i 1862 til minde om slaget på Isted Hede i 1850. Efter det danske nederlag til Tyskland/Preussen i 1864 blev løven fragtet til Berlin, hvor den stod frem til 1945. I 1945 blev Istedløven flyttet til København hvor den blev stillet op ved Tøjhusmuseet. Siden 2011 er løven tilbage på sin oprindelige plads på Flensborgs gamle kirkegård. I dag er den symbol på venskabet mellem Danmark og Tyskland og det positive samarbejde mellem det danske og det tyske mindretal på tværs af grænsen.

Læs mere

[ietgraenseland.dk/
wp-content/
uploads/2018/08/
IstedI%C3%B8ven-
dansk-lille.pdf](http://ietgraenseland.dk/wp-content/uploads/2018/08/IstedI%C3%B8vendansk-lille.pdf)

hed Duborg. Der, hvor borgen engang lå, kan man i dag finde Duborg-Skolen, som er et af de to danske gymnasier i Tyskland. Flensborghus, som i dag blandt andet huser SSF (Sydslesvigsk Forening), er bygget med nogle af de gamle mursten fra Duborg.

I løbet af det 16. århundrede udviklede Flensborg sig til en rig og betydningsfuld købstad. Byen havde på det tidspunkt ca. 5.000 indbyggere, og en handelsflåde på op mod 200 skibe var knyttet til byen. Det betød, at Flensborg på det tidspunkt var områdets absolut største handelsby, større og mere magtfuld end København og Hamborg. Men på grund af Trediveårskrigen og forskellige stridsmagters belejring, gik det med tiden knap så godt for Flensborg. Byen var blevet hærget, og da man startede på genopbygningen, var Flensborg for længst blevet overhalet udviklingsmæssigt af netop København og Hamborg.

Efterhånden begyndte Flensborg igen at få opbygget en handelsflåde; primært handlede man med Norge. Skibe fra Flensborg sejlede landbrugsvarer som f.eks. korn til Norge og bragte fisk og tran med hjem. Senere blev Flensborg igen udstyret med særlige privilegier, denne gang af den danske kong Christian 7., hvilket betød, at byen nu aktivt kunne deltage i trekantshandlen. Trekantshandlen gik ud på, at man fra Danmark sejlede våben, krudt og brændevin til Afrika,

Hvis man går gennem Nørregade i Flensborg, kan man næsten ikke undgå at få øje på en masse gamle sko. Skoene er bundet sammen og hænger over gamle el-ledninger, som er spændt mellem husene. Man ved i dag ikke præcist, hvorfor denne tradition er opstået.

hvorefter man fyldte skibene med slaver, som så blev sejlet til De Vestindiske Øer, hvor de skulle arbejde på sukkerrørsplantagerne. Fra De Vestindiske Øer bragte skibene sukkersirup og tobak til de danske købstæder, herunder Flensborg, som var dansk på det tidspunkt.

Perioden omkring de to slesvigske krige (1848-50 og 1864) blev meget afgørende for Flensborg. Slesvig-Holsten, hvor Flensborg ligger, blev en provins i kongeriget Preussen og i 1871 en del af Det Tyske Kejserrige. I 1920 blev der afholdt en folkeafstemning, som én gang for alle skulle afgøre, hvor grænsen skulle drages. Udfaldet har vi læst om tidligere i bogen: Flertallet af Flensborgs befolkning stemte tysk, hvorimod man ganske få kilometer mod nord stemte dansk. Dette betød, at Flensborg fra nu af blev Tysklands nordligste by. Grænsedragningen var i begyndelsen en stor udfordring for byen, da

man mistede vigtige handels- og samarbejdspartnere på den nordlige side af den nye grænse.

Under 2. Verdenskrig faldt der færre bomber over Flensborg end andre steder i Tyskland, hvilket betød, at byen slap uden helt store skader. Efter 2. Verdenskrig og frem til i dag har Flensborg udviklet sig til en by med positivt samliv mellem mindretal og flertalsbefolkning.

Mange af de gamle bygninger, man i dag kan se og beundre i Flensborg, blev bygget i de perioder, Flensborg tilhørte Danmark. Lidt uden for Flensborg ligger Kobbermølle, som er en lille bydel opført af kong Christian 4. i 1619. Kobbermølle og det tilhørende hammerværk producerede kobber og messingplader til blandt andet den danske flåde og til kobbertage.

Den tætte beliggenhed til nutidens dansk-tyske grænse og den store indflydelse, Danmark har haft på byen, gør, at Flensborg har et tydeligt skandinavisk præg.

Trediveårskrigen

Som navnet siger, varede trediveårskrigen i 30 år fra 1618-1648. Krigen startede i Tyskland som konflikt mellem katolikker og protestanter. Senere udviklede krigen sig og involverede blandt andet Frankrig, Holland, Sverige og Danmark.

Traditioner

Fotos: iStock

Mange af de traditioner, vi har i Danmark, har man også i andre lande. Traditioner, der er latin og betyder overlevering af skikke, deler mennesker, der lever i samme kulturkreds og måske deler grænse, men de kan variere i forhold til, hvilket land og hvilken landsdel, man bor i. Traditionerne knytter sig typisk til en bestemt højtid eller begivenhed. Det måske mest oplagte eksempel er julen. Både i Danmark og Tyskland er julen en af årets store højtider. Med julen fejrer vi Jesus fødsel, men julen fejres ikke på samme måde overalt.

I det dansk-tyske grænseland er der mange traditioner, og mange ligner hinanden på tværs af den dansk-tyske grænse, fordi man har lånt fra hinanden. Nord for grænsen har man nogle steder traditioner, som oprindeligt kommer fra Tyskland, og omvendt.

Årshjul for traditioner

Årshjulet tager dig med på en tur gennem de vigtigste højtider og traditioner. Her kan du læse, hvilke traditioner og skikke vi deler med tyskerne og hvilke, der måske kun findes i Danmark eller Tyskland.

Fastelavn

– **At slå katten af tønden** er en tradition, som sandsynligvis kom til Danmark med hollandske indvandrere og første gang blev praktiseret på Amager ved København. Indtil for ca. 100 år siden var der en levende sort kat i tønden. Den sorte kat var symbol på det onde. Hvis tønden gik i stykker, fik katten chancen for at løbe væk. Langt de fleste katte døde dog i tønden. Senere indså man, at det var dyrplageri, og erstattede det levende dyr med et af stof eller papir, ligesom vi kender det i dag.

– **Fastelavnsris:** I har sikkert prøvet at lave et fastelavnsris i skolen eller børnehaven. Vi pynter dem med fjer, papirklip eller slik. Fastelavnsriset har i dag kun et dekorativt formål, men sådan har det ikke altid været. Oprindeligt blev fastelavnsriset brugt til at slå med. Særligt fromme forældre kunne finde på at slå deres børn med riset for at minde dem om Jesu lidelser.

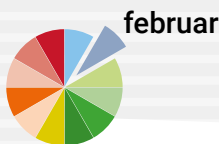
Senere brugte man fastelavnsriset til at “rise hinanden op”, det vil sige at man vækkede de andre familiedlemmer ved at slå dem med riset. Dog ikke for at gøre ondt på de andre, men mere for at drille dem.

Fastelavnsboller

Boller op,
boller ned,
boller i min mave,
Hvis jeg ingen boller får,
Så laver jeg ballade!

Men hvorfor egentlig? Hvorfor skal vi have boller til fastelavn? I gamle dage, da Danmark stadig var katolsk, fastede man fra fastelavn og frem til påske. Alle skulle holde sig langt væk fra kød, æg, mælk,

sukker og hvidt mel. Dagene inden fasten benyttede man derfor til at spise en masse af det, som man i de næste uger skulle give afkald på. Det, vi i dag kalder fastelavnssøndag og -mandag, hed før i tiden flæske-søndag og -mandag. Her blev der som navnet siger, spist en masse kød og tilbehør. Efter flæskemandag kom hvidetirsdag som var den sidste dag inden fasten. På hvidetirsdag spiste man hvide varer som mel, æg og sukker. Alt sammen ingredienser til fastelavnsboller.

Hvornår holder vi fastelavn?

Som udgangspunkt er det de samme dage, man afholder fastelavn eller Fasching, som det hedder i Tyskland. Fastelavn er ikke tilknyttet en bestemt dato som for eksempel julen er det, men falder altid på den søndag, som ligger syv uger før påskesøndag. Tiden mellem fastelavn og påske betegnes som fasten. I kender det fra julesangen “Nu er det jul igen”.

Nu’ det jul igen,
og nu’ det jul igen,
og julen varer li’ til påske.
Nej det’ ikke sandt,
nej det’ ikke sandt,
for indimellem kommer fasten.

Fastelavn i Tyskland

I Tyskland fejrer man ikke fastelavn på samme måde som i Danmark. Her slår man ikke katten af tønden. Nogle steder er der slet ingen tradition for at holde fastelavn, for eksempel i det nordlige Tyskland. Andre steder, især i de katolske områder i det vestlige og sydlige Tyskland, er “Karneval” eller “Fasching” som det her kaldes, en kæmpe begivenhed, som fejres over flere dage.

Påske

Påskens er fuld af traditioner, og der findes mange sjove eller voldsomme påsketraditioner verden rundt. På Filippinerne f.eks. pisker nogle sig selv til blods i anledning af påsken. I Norge er det blevet en tradition at beskæftige sig med mordgæder og krimier, og i Bermuda er det en fast tradition at flyve med hjemmelavede drager.

I det dansk-tyske grænseland bliver der også fejret påske, ofte på samme måde nord og syd for grænsen. Klassiske symboler som påskeæg, påskelam og påskeharen kender og dyrker man de fleste steder. Traditionerne minder ofte om hinanden på begge sider af grænsen, men der er også enkelte traditioner, som Danmark og Tyskland har hver for sig.

På den danske side af grænsen har vi f.eks. gækkebrevet. De fleste af jer ved måske, hvad et gækkebrev er og har enten modtaget eller sendt et gækkebrev. Gækkebrevet er et brev eller et papirklip, som man laver om foråret før påske. Man pynter det måske

med vintergækker eller laver en tegning, og sender det anonymt til en ven eller et familiemedlem. I gækkebrevet skriver man måske et digt og angiver prikker for hvert bogstav i ens navn. Herefter skal modtageren gætte, hvem gækkebrevet mon er fra. Hvis han eller hun gætter rigtigt, skylder man vedkommende et chokoladepåskeæg. Hvis han eller hun ikke kan gætte, hvem gækkebrevet er fra, skal vedkommende selv give et påskeæg.

At gemme påskeæg ude i haven eller i naturen, som derefter skal findes, er derimod oprindeligt en tysk tradition, som mange danskere har taget til sig i de senere år. Påskeharen er også en tysk opfindelse. Men i

starten af 1900-tallet begyndte traditionen at brede sig til det sydlige Danmark. Den dag i dag er der mange tyske familier i Sønderjylland som opretholder traditionen. I resten af landet er traditionen mindre udbredt, dog har påskeharen også gjort sit indtog i resten af landet i form af chokoladeharer mv.

Eksempler på gækkevers

**Mit navn det står med prikker
Pas på det ikke stikker**

**Mit navn det står med søm
Pas på du ej bliver øm**

juni

Sankt Hans

Sankt Hans fejres for at markere midsommer.

Den 24. juni er Sankthansdag, der er Johannes Døberens fødselsdag. Det er aftenen før, altså den 23. juni, vi fejrer Sankthansaften og tænder bål på stranden eller hjemme i haven. Sommer-solhverv, der er årets længste dag den 21. eller 22. juni, fejres også i andre lande. Sverige er nok det mest kendte eksempel, her er midsommer én af årets absolut største mærkedage.

Bålet, som vi tænder Sankthansaften, er traditionelt blevet tændt for at holde det

Foto: Colourbox

juni

onde på afstand. Før i tiden troede man, at mørke kræfter var ekstra aktive på årets korteste nat. Det, at vi skal brænde en heks af strå og halm på bålet, er en ny skik som stammer fra starten af det 20. århundrede.

I Tyskland er der ikke nogen tradition for at fejre Sankt Hans, dog kan man også her om aftenen den 23. juni se, at der bliver tændt bål mange steder. Det skyldes nok påvirkning fra de mange skoler, foreninger og institutioner fra det danske mindretal i Sydslesvig, som også fejrer de danske mærkedage.

I den nordvestlige del af Slesvig-Holsten har man dog noget, som på mange måder ligner Sankt Hans, nemlig Biikefeuer. Ligesom ved Sankt Hans bliver der tændt et stort bål, som folk samles omkring. Biikefeuer eller Biikebrennen, som det også kaldes, har dog ikke helt samme baggrund som Sankt Hans, da det afholdes i slutningen af februar. Man ved ikke helt præcist, hvorfor man har denne tradition, men man antager, at det også her er for at skræmme de onde magter. På vadehavsøerne tændte man store bål for at tage afsked med hvalfangerne, som drog afsted ud på havet i det tidlige forår.

Schultüte

En "Schultüte" er et ganske særligt kæmpestort kræmmerhus. I store dele af Tyskland får børn en Schultüte på deres første skoledag. Traditionen har også fundet vej til de danske skoler i Sydslesvig og i de tyske skoler i Nordslesvig. Kræmmerhuset af pap, som fyldes med slik og eventuelt små gaver, som kan

være nyttige ved skolestart, som f.eks. farveblyanter, viskelæder, lineal, osv. Historien går tilbage til 1800-tallet, hvor Schultüte for første gang dukkede op i det østlige Tyskland. Først efter 2. Verdenskrig bredte denne tradition sig til resten af Tyskland og det sydlige Danmark. Ideen med at give børnene en Schultüte på deres første skoledag er at tage lidt af den usikkerhed, som mange børn kan føle på denne dag. Har man sin Schultüte med sig, ser man frem til at åbne den derhjemme efter skolen, så er der ikke så meget tid at være bange eller nervøs.

Lanterneløb / Lanterneoptog

I det sene efterår, oftest i november, begynder mange børn fra det tyske mindretal at glæde sig til det årlige lanterneløb eller lanterneoptog. Det er dog i langt højere grad børn i Sydslesvig, der dyrker denne tradition, som stammer fra Tyskland. Oprindeligt er lanterneoptoget en katolsk opfindelse for at ære Sankt Martin. Efter Reformationen bibeholdt mange denne tradition, nu for at fejre reformationens grundlægger Martin Luther. Nu afholdt man lanterneløbet den 10. november, som er Luthers fødselsdag. I dag er det nok knap så meget Sankt Martin eller Martin Luther, man hylder ved lanterneoptoget, men snarere traditionen i sig selv. Som sagt, er det mest syd for grænsen, at man dyrker denne gamle tyske tradition. Man har dog i tidernes løb fået omskrevet sangene til dansk. Nord for grænsen afholdes lanterneløb de steder, hvor det tyske mindretal holder til.

Jul

Julen er for mange årets absolut vigtigste højtid. Allerede i midten af oktober begynder butikker og supermarkeder at sælge juleting som brunkager, pebernødder og chokoladepølser. Hele december bruges til at julehygge og til at forberede selve juledagene. Man pynter hjemmet, børn og voksne følger med i årets tv-julekalender, og der spises æbleskiver og klejner. Den danske og den tyske jul minder meget om hinanden, så ser man lidt nærmere på julen nord og syd for grænsen, vil man ikke lægge mærke til store forskelle. Men dykker man ned i detaljerne, vil man opdage mange små forskelle.

Julekalenderen

Lad os starte med den 1. december. Den 1. december er den dag, hvor julemåneden bliver skudt i gang både nord og syd for grænsen. I Danmark ventes

denne dag dog med noget større spænding. Det er nemlig på denne dag, det første afsnit af årets tv-julekalender sendes. I Danmark har vi en lang tradition for julekalenderen, den allerførste blev vist på tv i 1962. I Tyskland har man ikke denne tradition. Her findes der julekalendere i alle mulige

andre afskygninger som f.eks. chokoladekalendere, lågekalendere osv., men ingen landsdækkende tv-julekalender.

Nikolaus

Den 6. december er en dato, som de fleste tyske børn ser frem til. Det er nemlig Nikolaus-dag. Aftenen før har børnene pudset deres støvler og

stillet dem i vinduet, inden de gik i seng. Om natten kommer Nikolaus så og fylder støvlerne med chokolade og små gaver. Historien bag denne tradition rækker helt tilbage til det tredje århundrede. Her levede en biskop ved navn Nikolaus. Biskoppen skulle efter sigende have været en meget gavmild mand, som gav alt, hvad han ejede til de fattige. En dag hørte han om en fattig far, som havde tre døtre. Da faderen var så fattig, kunne døtrene ikke blive gift. Dengang var det meget almindeligt, at kvinder skulle bringe penge eller gaver med i et ægteskab, en såkaldt medgift. En nat kravlede biskoppen op på familiens tag og smed guldstykker ned i skorstenen. Guldstykkerne landede i pigernes støvler, som stod til tørre foran pejsen. Derfor stiller børn i Tyskland deres støvler frem natten til den 6. december i håb om, at Nikolaus også kommer til dem. Den 6. december er Sankt Nikolaus dødsdag, og det er derfor man ærer hans minde denne dag.

Det er ikke kun i Tyskland, at man fejrer Nikolaus. Holland, Østrig, Polen og Luxemburg har lignende traditioner. I Holland er selve dagen næsten vigtigere end juleaften.

Julemarkeder

I slutningen af november åbner der et hav af julemarkeder overalt i Tyskland. Julemarkederne ligner hinanden meget. De består af mange små boder, hvor der kan købes gløgg, grillpølser, juleknas og alt muligt andet. Julemarkeder er også kommet til de større byer i Danmark.

Luciaoptog

En tradition, som kun kendes nord for grænsen, er luciaoptogene som oprindeligt er en svensk tradition. I Danmark er luciaoptoget en fast bestanddel af skolars og andre institutioners julefester.

Julenisser

Ligesom julekalenderen og luciaoptog er nisser en uundværlig del af tiden op til jul og selve julen. I hele december hører vi om nissernes bedrifter og små drillerier. Der pyntes med nisser i hjemmene, og nogle steder stilles der risengrød frem til dem. Julenisserne har ikke altid set ud, som de gør i dag. Nissen har gennemgået en større forvandling de seneste 200 år. Dengang troede man, at der på alle gårde i Norden boede en nisse, som man kaldte for gårdbo. Gårdboen var en meget lille, piberygende ældre herre med et hidsigt temperament. Gårdboen levede i skjul, så man så ham aldrig, men han hjalp alligevel til på gården. Som løn for hans hjælp forlangte han et stort fad grød hver lørdag. Fik han ikke sin grød, gik det helt galt på gården og gårdboen kunne finde på at ødelægge ting, være ond overfor dyrene og i enkelte tilfælde endda ty til vold. Det værste som kunne ske for bonden var, at gårdboen pakkede sine ting og rejste sin vej. For med sig, tog gårdboen al lykke.

Som I kan høre, så har nissen ikke altid været den, vi kender i vore dage. Det er først i nyere tid, at nissen er blevet til flere nisser og generelt er blevet knyttet til julen. Nissen findes i de nordiske lande, det er dog kun i Danmark, den hører julen til.

I Tyskland kender man intet, eller kun meget lidt til julenisser. Til gengæld er Tyskland meget kendt for sine havenisser eller “Gartenzwerge”, som de hedder på Tysk. Det er små nisser ofte lavet i keramik, som man mange især ældre mennesker har stående i deres haver eller kolonihaver. I modsætning til den nordiske nisse, så er den tyske havenisse faktisk indvandret fra Tyrkiet. Man mener, at de første blev til for mere end 800 år siden og via Italien kom til Tyskland.

Foto: Colourbox

Julemaden

En af julens helt store attraktioner er maden. Der findes vel næppe en højtid, som har så mange mad-traditioner som julen. De fleste familier, som fejrer julen, har deres egne traditioner, og de synes, at det er netop deres måde at fejre julen på, som er den helt rigtige. Den følelse kender du måske godt. For eksempel har de fleste stærke holdninger til, om man skal spise gås, and eller flæskesteg juleaften. I Tyskland derimod har man mange steder en helt anden tilgang til maden juleaften. I over halvdelen af tyske hjem spises kartoffelsalat og pølser juleaften. Der er flere grunde til, at mange tyskere vælger denne meget enkle ret. Forklaringen er nok, at den er nem at tilberede, så man hurtigere kan komme i gang med at dele gaver ud. En mere historisk begrundelse er, at man i gamle dage fastede fra Mortensdag den 11. november til juleaften den 24. december. I fastetiden skulle man spise enkle og ydmyg retter, og derfor bliver der stadig serveret kartoffelsalat med pølser eller kogt karpe i mange hjem juleaften. Først den 25. og 26. december serverer man de store måltider som f.eks. gås eller and.

Juletræ

Et af de vigtigste symboler på jul er juletræet. Juletræet hører lige så meget til den danske jul som æbleskiver, nisser, gaver og julemanden. Men sådan har det ikke altid været, for juletræet er en relativt ny del af den danske jul, og juletræet er heller ikke nogen dansk opfindelse. Juletræet stammer oprindeligt fra Tyskland. Det var det pæne borgerskab i København, som i midten af 1800-tallet begyndte at sætte et juletræ ind i stuen. Selv om juletræet er kommet fra Tyskland, så har vi i tidens løb fundet på vores egne traditioner. I Tyskland danser man f.eks. ikke rundt om træet juleaften, sådan som de fleste danskere gør. I Tyskland har man juletræet stående til pynt og til at lægge gaver under. I Danmark vælger mange også at pynte træet med Dannebrogssflag. Flagpyntning af juletræet er der heller ikke tradition for i Tyskland.

Julemand

Ligesom juletræet er julemanden et vigtigt symbol på julen. Men også julemanden er et relativt nyt fænomen. Man mener, at julemanden stammer fra USA, hvor han hedder Santa Claus. Santa Claus er en afledning af Sankt Nikolaus og ham har vi hørt om tidligere. Hollandske indvandrere bragte fortællingen om Sinter Klaas, som han hedder i Nederlandene til USA, hvor han blev til Santa Claus.

Nytår

Når man taler om nytår, mener langt de fleste den 31. december, altså årets sidste dag. Selve nytårsdag er den 1. januar. Nytår er årets sidste højtid. Man fejrer året, der gik, og byder et nyt år velkommen. Nytår, eller "Silvester" som årets sidste dag hedder på tysk, er på mange måder ret ens på tværs af grænsen.

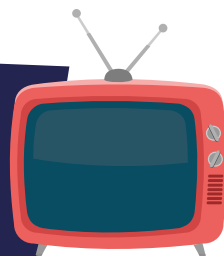
Nytårstaler i Danmark og Tyskland

Både i Danmark og Tyskland bliver der holdt mange nytårstaler, når det gamle år går på hæld. Talerne handler for det meste om året, der gik. Hvad var

godt, hvad var knap så godt, og hvad ønsker man at ændre i det nye år. I begge lande er der officielle nytårstaler, som befolkningen følger med stor spænding. I Danmark er det selvfølgelig dronningens og statsministerens nytårstaler, der bliver sendt på tv, henholdsvis nytårsaften og nytårsdag. Tyskland har ingen monark, så her er det forbundspræsidenten og forbundskansleren, som taler til folket.

Kansler og præsident

Forbundspræsidenten er Tysklands statsoverhoved. Præsidenten varetager hovedsageligt formelle funktioner, lidt ligesom dronningen i Danmark. Forbundskansleren, eller "Bundeskanzler" på tysk er den tyske regeringschef, ligesom statsministeren i Danmark.

Rummelpot

Rummelpot er en dansk-nordtysk skik, der har navn efter en lille tromme, (rummelpot på dansk, Rummelpott på tysk), hvor man stikker en pind gennem skindet. Når pinden drejes, fremkommer en lyd. Traditionelt har rummelpotten været brugt i optog, og larmen fra rummelpotten skulle jage de onde ånder væk. I gamle dage gik man fra hus til hus med en rummelpot. I dag er rummelpot mest for børn, som den 31. december klæder sig ud og i små grupper går fra hus til hus og synger rummelpotsangen i håb om, at husets beboere lukker op og deler slik ud til børnene. Rummelpot-traditionen ligner Halloween, som i de senere år er blevet en tradition i Danmark og Tyskland, men som stammer fra USA.

Mad

På begge sider af grænsen spiller maden en stor rolle nytårsaften. Der findes ikke længere faste traditioner for, hvad man spiser. De fleste mener, at maden gerne må være lidt finere denne aften. Fælles for Danmark og Nordtyskland er, at man spiser kage til midnat. I Danmark er det kransekage, hvorimod man i Nordtyskland spiser "Berlinere". Berlinere er boller bagt i fedt og oftest fyldt med syltetøj. For at skabe større spænding kan man hos mange bagere købe Berlinere som i stedet for syltetøj er fyldt med stærk sennep. Disse lægges blandt de andre berlinere, og man afventer spændt, hvem der mon er den uheldige, som tager netop den.

december

Bleigiessen

Bleigiessen er en gammel tysk tradition. Oversat til dansk betyder det “at hælde bly”. Traditionen går ud på, at man smelter små stykker bly eller tin i en spiseske

over et stearinlys for så at hælde det ned i et glas koldt vand. Blyet størkner med det samme og danner små klumper i mange former.

Herefter prøver man at tyde blyklumperne, som varsel på, hvad det nye år vil bringe. Traditionen er ikke længere så udbredt, fordi det for nogle år siden blev forbudt at sælge blyholdige produkter.

Hop ind i det nye år

At hoppe ind i det nye år er en ny tradition, som ikke er kendt uden for Danmarks grænser. Kort før midnat stiller mange sig op i en sofa eller på en stol og venter med at hoppe ned, indtil klokken slår midnat. Man hopper ind i det nye år, og dermed undgår man at træde i skellet mellem det gamle og det nye år, fordi man tror, det bringer uheld.

En god blanding

• *Fortalt af Till Rasmus Hölzl*

Mit navn er Till Rasmus Hölzl og ser man på mit navn, opdager man hurtigt, at det er skruet lidt mærkeligt sammen.

Mit navn er en blanding af dansk og tysk. Det der ligger bag er, at min mors familie kommer fra Danmark hvorimod min far er født i Sydtyskland.

Till er mit tyske fornavn, Rasmus mit danske mellemnavn og Hölzl mit sydtyske familienavn.

Mine forældre måtte altså allerede meget tidligt gå på kompromis med det danske og det tyske, og det bestemt mere end bare én gang.

Det, at mine forældre kommer fra to forskellige lande gør, at jeg er både dansk og tysk. Som mange andre

her i grænselandet er jeg, del af det danske mindretal og jeg ser mig selv som sydslesviger.

Jeg taler både dansk og tysk derhjemme, har danske og tyske venner og for mig er det helt normalt at spille badminton i en dansk klub i Tyskland.

Men, hvis min bedstemor fra Danmark og mine onkler fra Tyskland kommer på besøg til jul, så kan der alligevel opstå små konflikter mellem de danske og tyske traditioner. Man er ikke altid helt enig i, hvad man skal spise juleaften. Skal der hænge dannebrog på juletræet? Og hvad er det for en underlig tradition, at man danser rundt omkring juletræet?

Jeg husker, at vi alle sammen var i sommerhus julen over. Det var lang tid siden, vi sidst havde holdt jul sammen. I mellemtiden havde vi overtaget mange af min mors danske traditioner. Selvfølgelig skulle der hænge danske flag på juletræet, der skulle spises flæskesteg juleaften og selvfølgelig skulle der være risalamande til dessert.

Foto: iStock

Det ville min sydtyske familie ikke rigtig finde sig i. De kunne ikke se mening i at hænge flag på et juletræ og juleaften var de vandt til at spise kartoffelsalat med pølser. Det eneste der lød lidt interessant, var risalamande og mandelgaven.

Konflikten var perfekt og det så ud til, at julen var ødelagt for begge parter. Alle ville fejre julen som de kendte den. Først få timer inden juleaften fandt vi dog alligevel en løsning.

Min mor kunne alligevel forestille sig at spise kartoffelsalat med pølser juleaften, med den betingelse, at hun ville hænge ekstra mange danske flag på juletræet og min tyske familie sagde godt for risalamande til dessert.

Julen blev alligevel til en fornøjelse for os alle sammen. Vi fandt et kompromis mellem det danske og det tyske, ligesom mine forældre gjorde, da de skulle give mig et navn.

Men, det er jo præcist det vi er gode til i grænselandet. At finde det bedste fra to forskellige kulturer og indgå kompromiser, for at udvikle noget nyt.

Foto: iStock

Hvordan er det at være del af et mindretal?
Hvorfor vælger man mindretallet frem for
flertallet? Hvordan føles det at vokse op
midt imellem to kulturer?

I år er det 100 år siden, at Sønderjylland
blev genforenet med resten af Danmark.
Dette undervisningsmateriale giver
svar på mange af de spørgsmål, som
mindretalsbørn i grænselandet ofte bliver
konfronteret med.

Hæftet er beregnet til mellemtrinet
(4.-6. klasse), men kan især i sin tyske
udgave med fordel bruges i de ældre
årgange. Materialet giver børn fra begge
sider af grænsen en stemme og belyser
samtidigt mindretallenes historie gennem
de seneste 100 år.

